

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Vilijos Marijos Palytės
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas

Palikimo priėmimo institutas lyginamuoju aspektu

Vadovas: prof. habil. dr. Valentinas Mikelėnas

Recenzentė: doc. dr. Danguolė Bublienė

Vilnius
2019

TURINYS

ĮVADAS	3
1. ISTORINIS ASPEKTAS	7
1.1. Romėnų teisės įtaka paveldėjimo teisei	7
1.2. Paveldėjimo teisė Lietuvos šaltiniuose	9
2. PALIKIMO PRIĖMIMO INSTITUTAS	11
2.1. Paveldėjimo samprata	11
2.1.1. Paveldėjimo teisinė prigimtis	11
2.1.2. Paveldėjimo samprata	12
2.2. Palikimo priėmimo samprata	14
2.3. Palikimo priėmimo terminas ir jo atnaujinimas	18
2.4. Palikimo priėmimo būdai ir atsakomybė už palikėjo skolas	25
2.4.1. Palikimo priėmimas kreipiantis su pareiškimu į notarą	29
2.4.2. Palikimo priėmimas sudarant turto apyrašą	33
2.4.3. Palikimo priėmimas faktiškai pradėjus valdyti turta	39
IŠVADOS	43
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	44
SANTRAUKA	50
SUMMARY	51

IVADAS

Nagrinėjamos temos aktualumas. Paveldėjimo teisės reglamentavimas yra aktualus nuo seniausių laikų, nes jau romėnų teisė numatė, kad turtas turi šeiminingą ir gali būti perduodamas iš kartos į kartą. Vis dėlto, šiais laikais asmenys įgyja vis daugiau ir įvairesnio turto, todėl yra būtina užtikrinti, kad šis turtas niekur nepradings ir bus perduodamas įpėdiniams. Santykius nuo palikėjo valios išraiškos iki palikimo priėmimo bei paveldėjimo teisės liudijimo išdavimo Lietuvoje reglamentuoja Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso (toliau – Civilinis kodeksas) penktosios knygos normos, kurių dauguma yra imperatyvaus pobūdžio, be galimybės subjektams pasirinkti norimą elgesio variantą. Tačiau šiose teisės normose vis tiek gausu neaiškumų, ir Lietuvos Respublikos teismų praktika, susijusi su palikimo priėmimo teisiniais aspektais, taip pat sukelia nepatogumų, nes praktikoje susiduriama su skirtingomis teismų pozicijomis aiškinant palikimo priėmimo normas. Teisinės problematikos prasme temos aktualumą lemia teisinio reguliavimo paliktos spragos, neatitikimai bei skirtinga teismų praktika. Šiame darbe minėtosios problemos yra lyginamos su užsienio valstybėmis, analizuojant, ar užsienio valstybės yra išsprendusios kilusias problemas.

Darbo objektas. Šiame magistro darbe yra analizuojamas palikimo priėmimo institutas Lietuvoje ir užsienio valstybėse. Pirmiausia yra įvertinama romėnų teisės įtaka dabartinėms užsienio valstybių teisinėms sistemoms bei trumpai apžvelgiama istorinė paveldėjimo instituto raida Lietuvoje. Taip pat analizuojama paveldėjimo bei palikimo priėmimo samprata, apžvelgiamos paveldėjimo teisės sistemos ir jų ypatumai. Tuo pačiu yra analizuojami terminai, jų skaičiavimo tvarka, atnaujinimo galimybės. Taip pat yra analizuojami palikimo priėmimo būdai trumpai apžvelgiant įpėdinių atsakomybę už palikėjo skolas. Darbe nėra analizuojamas palikimo atsisakymo institutas, nes manytina, kad šis institutas reikalauja atskiros išsamios analizės. Kiti bendrieji paveldėjimo teisės klausimai nagrinėjami tiek, kiek reikalinga atskleisti palikimo priėmimo institutui. Šiame darbe užsienio šalių analizė naudojama palyginti Lietuvos ir kitų pasirinktų šalių skirtumus bei tobulintinus aspektus.

Darbo tikslas ir uždaviniai. Šio magistro darbo tikslą lemia temos formuluotė. Magistro darbo pagrindinis tikslas yra išsamiai išanalizuoti palikimo priėmimo institutą lyginamuoju aspektu, nustatyti probleminius, keliančius neaiškumų aspektus. Pasiiekti šiam tikslui keliami tokie uždaviniai:

- 1) įvertinti romėnų teisės įtaką Lietuvos ir užsienio paveldėjimo teisinėms sistemoms.
- 2) išanalizuoti palikimo priėmimo terminą, jo skaičiavimo taisykles, palyginus Lietuvos ir užsienio valstybių reglamentavimą, įvertinti ar kažkuri teisinė sistema veikia efektyviausiai terminų atžvilgiu.
- 3) aprašyti užsienio valstybėse taikomą įpėdinių atsakomybės ribojimą, nustatyti, kuriai sistemai priskiriama Lietuva.
- 4) aprašyti palikimo priėmimo būdus Lietuvoje ir pasirinktose užsienio valstybėse, nustatyti ar Lietuvoje yra teisinio reguliavimo spragos, kurios būtų išspręstos užsienio valstybių teisinėse sistemose.

Darbe naudojami metodai. Darbe yra naudojami šie metodai:

- 1) *Istorinis* – siekiama atskleisti romėnų teisės, Lietuvos Statutų ir Lietuvos TSR Civilinio kodekso įtaką dabartiniam palikimo priėmimo reglamentavimui Lietuvoje ir kitose užsienio valstybėse.
- 2) *Lingvistinis* – pasirinktas siekiant nustatyti konkrečių sąvokų, naudojamų paveldėjimo santykiuose, turinį ir tikslus, nuo šio metodo prasideda teisės normų aiškinimas.
- 3) *Lyginamasis* – kaip ir suponuoja magistrinio darbo tema, tai svarbiausias metodas, naudojamas lyginant Lietuvos ir atitinkamų šalių teisės aktų nustatytą reglamentavimą paveldėjimo teisiniuose santykiuose.
- 4) *Loginis* – naudojamas nustatant teisinio reglamentavimo spragas, pateikiant autorės nuomonę darbe keliamais klausimais, taip pat apibendrinant pateiktą teisinį reglamentavimą ir formuojant išvadas.

Darbo originalumas. Palikimo priėmimo institutas nėra plačiai ir sistemiškai išanalizuotas Lietuvos moksliniuose straipsniuose. Yra aptariami atskiri paveldėjimo institutai, pavyzdžiui, A. Dambrauskaitė savo straipsnyje „Vienašaliai sandoriai paveldėjimo teisėje: valios išreiškimo forma ir teisinės pasekmės”¹ analizuoja palikimo priėmimo ir atsisakymo kaip vienašalio sandorio ypatumus. D. Bublienė ir E. Čaplinskienė straipsnyje „Ribota įpėdinių atsakomybė už palikėjo skolas”² nagrinėja taip pat tik dalį palikimo priėmimo instituto – įpėdinių ribotą atsakomybę už palikėjo

---

¹ DAMBRAUSKAITĖ, A. *Vienašaliai sandoriai paveldėjimo teisėje: valios išreiškimo forma ir teisinės pasekmės*. Jurisprudencija, 2008, 2(104).

² BUBLIENĖ, D., ČAPLINSKIENĖ, E. *Ribota įpėdinių atsakomybė už palikėjo skolas*. Teisė, 2011, 81.

skolas bei šio reglamentavimo problematiką. Taigi, išsamaus palikimo priėmimo reglamentavimo, kuris apimtų visus šio instituto aspektus ir problematiką, nėra. Atlikus per pastaruosius penkis metus rašytų magistro darbų paiešką³, buvo rasti du 2017 m. Vilniaus Universitete rengti magistro darbai tema „Palikimo priėmimo teoriniai ir praktiniai aspektai“ (autorai G. Kiškis ir K. Charitonovas). Nors minėtųjų magistro darbų tema lingvistiškai panaši, tačiau juose buvo nagrinėjami skirtingi palikimo priėmimo aspektai. Šiame rašto darbe buvo analizuotas mažesnis skaičius aspektų, pavyzdžiui, visai neanalizuotas nepilnamečių įpėdinių palikimo priėmimas ar palikimo atsisakymas, tačiau buvo gilinamasi į palikimo priėmimo teisinio reglamentavimo problemas, jas lyginant su užsienio šalių reglamentavimu.

Svarbiausi šaltiniai. Pagrindinis šaltinis rašant šį magistro darbą buvo Civilinis kodeksas, tiksliau – penktoji knyga, kuri reglamentuoja paveldėjimo teisinius santykius. Taip pat buvo remiamasi L. Augytės–Kamarauskienės ir kitų autorių vadovėliu „Paveldėjimo teisė“, kuris padėjo suformuoti autorės nuomonę palikimo priėmimo instituto tema. Taip pat analizuojami Lietuvos teismų sprendimai, kurie padėjo nustatyti probleminius klausimus. Tam, kad būtų lyginamos Lietuvos ir kitų valstybių paveldėjimo sistemos, jų panašumai ir skirtumai, buvo analizuojamos Latvijos, Lenkijos, Vokietijos, Prancūzijos, Nyderlandų, Rusijos, Kvebeko srities bei Estijos civilinių kodeksų ir kitų civilinių įstatymų normos. Šios valstybių teisinės sistemos pasirinktos neatsitiktinai: Prancūzijos paveldėjimo teisė buvo iš esmės reformuota 2006 m., todėl autorės nuomone yra verta analizuoti, koks teisinis reglamentavimas yra šioje valstybėje, kuris buvo iš esmės pakeistas. Vokietijos notariato tradicijas yra perėmusi Lietuva⁴. Latvija, Lenkija ir Estija yra Lietuvos geografinės kaimynės, todėl paveldėjimo teisės normoms Lietuvoje analizuoti yra svarbu įvertinti, kaip iškilusias problemas sprendžia kaimyninės valstybės, kurios yra artimos Lietuvai tradiciniais, kultūriniais ir religiniais aspektais. Taip pat buvo pasirinktas Kvebeko srities kodeksas, nes kuriant Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą, Kvebeko srities įstatymas turėjo didžiulę įtaką. Analizuojant užsienio šaltinių praktiką, buvo remiamasi Europos teismo tinklo svetaine⁵, kurioje pateikiama bendra

---

³ Paieška Lietuvos akademinės elektroninės bibliotekos duomenų bazėje. Paieškos kriterijai: raktiniai žodžiai „palikimo priėmimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 10 d.]. Prieiga per internetą: <https://elaba.lvb.lt/primo-explore/search?query=any,contains,palikimo%20pri%C4%97mimo&tab=default_tab&search_scope=eLABa&sortby=date&vid=ELABA&lang=lt_LT&offset=0>.

⁴ AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., *et al.* *Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 257.

⁵ Europos teisminis tinklas (civilinėse ir komercinėse bylose) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-lt.do>.

informacija apie palikimo procedūras įvairiose Europos valstybėse. Išsamesnei analizei reikėjo naudoti atitinkamų valstybių civilinius kodeksus ar paveldėjimo įstatymais.

1. ISTORINIS ASPEKTAS

Šiame skyriuje bus analizuojama paveldėjimo teisinių santykių raida, apžvelgiama kas lėmė Lietuvos ir kitų užsienio šalių paveldėjimo teisinės sistemos sukūrimą, kokie romėnų teisės institutai buvo perimti šiuolaikinių teisinių sistemų, kaip keitėsi paveldėjimo teisės reglamentavimas Lietuvoje iki šių dienų.

1.1. Romėnų teisės įtaka paveldėjimo teisei

Romėnų teisė yra unikali tuo, kad pergyveno ją sukūrusią valstybę⁶ bei darė didžiulę įtaką daugeliui šiuolaikinių teisės sistemų sukūrimui, įskaitant ir Lietuvos.

Romėnų teisė paveldėjimo teisės problemoms skyrė labai daug dėmesio⁷, nes turtas turėjo didžiulę įtaką Romos piliečių gyvenimui ir jų visuomeninei padėčiai. *Pater familias*, būdamas gyvas turėjo neribotą valdžią šeimoje, o jo turtinė padėtis buvo jo faktinės valdžios šeimoje pagrindas⁸, tačiau tuo pačiu jis turėjo pasirūpinti savo šeimos turtiniais reikalais po mirties. Romėnų teisės normos garantavo turto išsaugojimą šeimoje, nes tai sudarė romėnų visuomenės pagrindą⁹. XII lentelių įstatyme buvo apribota absoliuti testatoriaus laisvė palikti testamentu turtą kam panorėjus¹⁰. Vėlesnė romėnų teisė šeimos narių interesus saugojo numatant galimybę ginčyti testamentus, kuriuose nėra numatyta artimiausių testatoriaus šeimos narių. Iš šių normų išsivystė privalomosios palikimo dalies institutas, kuris yra numatytas ir Lietuvos Civilinio kodekso nuostatose.

Vienas iš esminių privatinųjų teisinių santykių reguliavimo principų, testamentinio paveldėjimo prioritetas prieš paveldėjimą pagal įstatymą, jau buvo numatytas XII lentelių įstatymuose¹¹. Šis principas taip pat yra taikomas šiais laikais Lietuvoje ir kitose užsienio valstybėse, kur numatyta testamentinio viršenybė prieš įstatyminį paveldėjimą, jei testamentas atitinka visus įstatymo reikalavimus ir nėra nugrinčytas. Lietuvos Civilinio kodekso 5.2 straipsnio 2 dalyje yra numatyta, kad pagal įstatymą paveldima, kai tai nepakeista ir kiek nepakeista testamentu¹². Tačiau romėnų teisė kitaip reglamentavo turto

---

⁶JONAITIS, M. *Romėnų privatinė teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014, p. 9.

⁷NEKROŠIUS, I., NEKROŠIUS, V., VĖLYVIS, S. *Romėnų teisė*. Vilnius: Justitia, 1999, p. 177.

⁸*Ibid.*

⁹*Ibid.*

¹⁰VĖLYVIS, S., JONAITIS, M. *XII lentelių įstatymai ir jų komentaras*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 57.

¹¹VĖLYVIS, S., JONAITIS, M. *XII lentelių įstatymai ir kai kurios atskirų šiuolaikinės teisės šakų bei institutų nuostatos*. Jurisprudencija, 2008, 1(103), p. 7.

¹²Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. VIII–1864.

likimą, kuris nebuvo paliktas testamentu. Jeigu mirusysis paliko testamentą, kuriame dalį savo turto paskyrė testamentiniam įpėdiniui, o dėl kitos neatliko jokių patvarkymų, tai ir šią dalį paveldėdavo testamentinis, bet ne įstatyminis įpėdinis¹³, kaip yra reglamentuota Lietuvoje.

Romėnų teisė numatė, kad paveldėjimo atveju visos mirusiojo teisės ir pareigos pereidavo įpėdiniams vienu sandoriu, todėl paveldėjimas yra universaliojo teisių perėmimo¹⁴ pavyzdys. Lietuvoje ir daugumoje užsienio valstybių taip pat taikomas šis principas, kur yra numatyta, kad mirusiojo teisės ir pareigos pereina įpėdiniams visa apimtimi. Lietuvoje negalima priimti palikimo dalimis ar su sąlygomis, kas reiškia, kad įpėdinis priima tiek turta, tiek ir mirusiojo skolas.

XII lentelių įstatyme taip pat buvo numatyta įpėdinių atsakomybės už palikėjo skolas tvarka, kiekvienam iš jų atsakant už palikėjo skolas proporcingai jų paveldimai daliai¹⁵. Lietuvos Civilinio kodekso 5.52 straipsnio 2 dalis numato bendrą taisyklę, kad įpėdiniai atsako už palikėjo skolas solidariai, visu savo turto¹⁶. Išimtis yra palikimo priėmimas sudarant turto apyrašą, kai įpėdiniai už palikėjo skolas atsako tik paveldimo turto verte.

Įpėdinių teisė paveldėti atsiranda palikėjo mirties momentu¹⁷, tačiau, kaip ir Lietuvoje, taip ir romėnų teisėje jau buvo numatyti aktyvūs įpėdinių veiksmai, kuriais jie turėjo išreikšti valią norėdami priimti palikimą. Romėnų teisėje buvo nustatytos dvi stadijos: šaukimas paveldėti ir palikimo priėmimas. Įpėdiniu galėjo tapti tik šaukiamas paveldėti asmuo¹⁸, tačiau pats šaukimas yra tik teisinė galimybė paveldėti – pašalinių įpėdinių¹⁹ atveju šaukimo neužtekdavo, reikdavo, kad įpėdiniai išreikštų valią priimti palikimą. Lietuvoje šaukimo paveldėti nėra – įpėdiniai turi patys kreiptis dėl palikimo priėmimo pas notarą arba atlikti kitus veiksmus, patvirtinančius jų valią paveldėti (faktinis turto valdymas). Šaukimo institutas yra įtvirtintas ir Latvijos civiliniame kodekse, kur numatyta, kad šaukimas paveldėti nustato tik galimybę paveldėti, tačiau

---

¹³NEKROŠIUS, I., NEKROŠIUS, V., VĖLYVIS, S. *Romėnų teisė*. Vilnius: Justitia, 1999, p. 180.

¹⁴JONAITIS, M. *Romėnų privatinė teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014, p. 267.

¹⁵VĖLYVIS, S., JONAITIS, M. *XII lentelių įstatymai ir jų komentaras*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 60.

¹⁶Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. VIII–1864.

¹⁷NEKROŠIUS, I., NEKROŠIUS, V., VĖLYVIS, S. *Romėnų teisė*. Vilnius: Justitia, 1999, p. 196.

¹⁸JONAITIS, M. *Romėnų privatinė teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014, p. 268.

¹⁹Romos teisėje buvo išskiriamos dvi įpėdinių rūšys: įpėdiniai, privalantys priimti palikimą (namų įpėdiniai, esantys *pater familias* valdžioje – vaikai, žmona, paklūstanti vyro valdžiai, ir kiti artimi šeimos nariai, kurie neturėjo galimybės atsisakyti priimti palikimo) ir pašaliniai įpėdiniai (kurie turi galimybę pasirinkti, ar priimti palikimą, ar jo atsisakyti).

įpėdinis pats turi kreiptis notaro nustatytu terminu nuo viešo paskelbimo dėl palikimo priėmimo²⁰. Oficialiame leidinyje „Latvijas Vēstnesis“²¹ yra įdedamas skelbimas ir notaras pakviečia paduoti pareiškimus visus paveldėtojus, kreditorius ir kitus suinteresuotus asmenis.

Romėnų teisėje buvo numatyti šie palikimo priėmimo būdai: žodinis oficialus įpėdinio pareiškimas prieš liudytojus apie palikimo priėmimą (*cretio*); jei nebuvo įsakmiai nurodyta toks palikimo priėmimo būdas, tada įpėdiniui pakako išreikšti valią be oficialių procedūrų; įpėdinis išreikšdavo valią priimti palikimą netiesiogiai – asmuo rūpindavosi paveldimu turtu kaip savu, padengdavo mirusiojo skolas ir pan. Lietuvoje taip pat numatytas palikimo priėmimas pateikiant prašymą notarui arba faktiškai valdant turtą, todėl autorės nuomone Lietuvos palikimo priėmimo būdus, jų atsiradimą ir reglamentavimą taip pat lėmė romėnų teisė.

Taigi, lyginant šias teises paveldėjimo sistemas galima surasti panašumų ir skirtumų, tačiau suprantama, jog šiuolaikinė teisė perėmė tam tikras romėnų teisės normas ir jas laikui bėgant koregavo, pritaikant prie besikeičiančios socialinės, ekonominės ir netgi technologinės raidos. Tačiau negalima paneigti, jog būtent romėnų teisė suformulavo vienus pagrindinių paveldėjimo teisės principų, kurie yra taikomi tiek Lietuvoje, tiek ir užsienyje.

1.2. Paveldėjimo teisė Lietuvos šaltiniuose

Lietuvoje pirmieji teisės aktai, reglamentuojantys paveldėjimą, atsirado priėmus pirmąjį statutą 1522 m., o iki tol paveldėjimo teisė buvo paprotinė. Kodifikuojant pirmąjį Lietuvos Statutą, paprotinė teisė ir paveldėjimo teisės precedentai buvo sujungti į vieną sistemą²². Tiesa, pirmajame statute paveldėjimo teisės reglamentavimas yra aprašytas labai abstrakčiai, taip pat nėra numatyta palikimo priėmimo procedūros, kas galėjo sukelti daug neaiškumų praktikoje.

Lietuvos Statutuose buvo nustatytas paveldėjimas tiek pagal įstatymą, tiek ir pagal testamentą. Tačiau svarbu pažymėti, kad turto gavėjas (įpėdinis) turėjo gauti leidimą iš

---

²⁰Latvijos civilinis kodeksas [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/UNTC/UNPAN018388.pdf>>.

²¹Oficialus Latvijos Respublikos leidinys [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.vestnesis.lv/oficialie-pazinojumi/mantojumu-zinas>>.

²²VALIKONYTĖ, I., LAZUTKA, S., GUDAVIČIUS, E. *Pirmasis Lietuvos Statutas (1529 m.)*. Vaga, 2001, p. 294.

didžiojo kunigaikščio arba pavieto urėdo, kad galėtų įgyti turtą²³. Surašyti testamentą Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje turėjo teisę tik tie asmenys, kurie turi gerą atmintį ir sveiką protą²⁴, jei asmuo tokių reikalavimų neatitikdavo, reikėdavo, kad asmuo testamentą sudarytų liudytojų akivaizdoje.

1940 m. Lietuvos Respublika buvo okupuota Tarybų Socialistinės Respublikos Sąjungos (toliau – TSRS). Todėl Lietuvoje 1964 m. buvo priimtas Lietuvos TSR Civilinis kodeksas, kuris reglamentuoja civilinius santykius, tuo pačiu ir paveldėjimo teisę. Šiame kodekse buvo numatyta, jog paveldėjimas galimas tiek pagal testamentą, tiek ir pagal įstatymą. Taip pat numatyta įpėdinio atsakomybė už palikėjo skolas – įpėdiniui pereina pareiga sumokėti palikimą sunkinančias skolas²⁵. Už skolas įpėdiniai atsako paveldėto turto tikrosios vertės ribose, kiekvienas proporcingai savo paveldimai daliai.

Reglamentavimas yra panašus ir dabartiniame Lietuvos Civiliniame kodekse. Išskiriant tam tikrus skirtumus, Lietuvos TSR Civiliniame kodekse buvo numatyti tik du palikimo priėmimo būdai: įpėdinis faktiškai pradeda paveldimą turtą valdyti arba kai jis paduoda palikimo atsiradimo vietos notariniam organui pareiškimą apie palikimo priėmimą²⁶. Šiuo metu galiojančiuose Lietuvos įstatymuose taip pat numatyti du palikimo priėmimo būdai, tačiau atsirado galimybė už palikėjo skolas atsakyti tik paveldimo turto verte – sudarant turto apyrašą. Taip pat skiriasi palikimo priėmimo terminai – 1964 m. galiojančiame kodekse numatytas ilgesnis šešių mėnesių terminas palikimui priimti, kuris buvo pakeistas sutrumpinant iki trijų mėnesių tik priėmus naująjį civilinį kodeksą, įsigaliojusį 2001 m. liepos 1 d. Pagal 1964 m. kodeksą, paveldėti gali tik fiziniai asmenys, o dabar galiojančiame Civiliniame kodekse yra išplėstas subjektų ratas – paveldėti gali ir valstybė, savivaldybės, bei juridiniai asmenys.

2001 m. liepos 1 d. įsigaliojus naujam Civiliniam kodeksui, paveldėjimo teisiniai santykiai yra reglamentuojami detaliau ir plačiau nei iki tol galiojusiuose teisiniuose aktuose, Civiliniame kodekse paveldėjimo santykiams yra skirta penktoji knyga. Naujajame kodekse yra perimta daug ankstesnių teisės normų jau iš romėnų teisės, tačiau atsižvelgiant į valstybės vystymąsi ir kitų Europos šalių įstatymus, buvo papildytas ir pakeistas teisinis reguliavimas.

---

²³ANDRIULIS, V., *et al. Lietuvos teisės istorija*. Vilnius: Justitia, 2002, p. 204.

²⁴*Ibid.* p. 205.

²⁵BIEKŠIENĖ, S. *Paveldėjimo teisė*. Vilnius: Mintis, 1968, p. 8.

²⁶Lietuvos tarybų socialistinės respublikos civilinis kodeksas. *Vyriausybės žinios*, 1964–01–01, Nr. 19–138. Negaliojantis.

2. PALIKIMO PRIĖMIMO INSTITUTAS

Šioje rašto darbo dalyje bus analizuojama paveldėjimo teisinių sistemų prigimtis ir paveldėjimo samprata.

2.1. Paveldėjimo samprata

2.1.1. Paveldėjimo teisinė prigimtis

Teisės doktrinoje yra išskiriamos dvi paveldėjimo teisės sistemos: universalus paveldėjimo sistema (pvz., Lietuva, Vokietija, Latvija, Lenkija) ir ekonominio vieneto sistema (pvz., Anglija, Švedija).

Pirmoji sistema, atėjusi iš romėnų teisės, taikoma daugumoje kontinentinės teisės valstybių²⁷, įskaitant ir Lietuvą. Šios sistemos esmė yra tokia, kad palikėjui mirus įvyksta universalus teisių perėjimas – jo visos turtinės teisės ir kai kurios asmeninės neturtinės teisės pereina įpėdiniams nepakitusios, t. y. tokios būklės, kokios ir buvo palikėjo mirties momentu, kaip vientisa teisių ir pareigų visuma²⁸. Lietuvoje įpėdiniai priima (arba atsisako priimti) visą palikimą besąlygiškai: visas palikėjo reikalavimo teises ir pareigas²⁹, neatsižvelgiant į tai, ar įpėdinis žinojo, ar nežinojo apie konkrečias palikėjo teises ir pareigas³⁰. Neleidžiama palikimo priimti iš dalies arba su sąlyga ar išlygomis³¹. Tačiau Vokietijoje galima priimti palikimą keliais pagrindais ir jų civiliniame kodekse yra numatyta galimybė įpėdiniui priimti tik dalį palikimo, o kitos dalies atsisakyti, jeigu palikimą jis paveldi skirtingais pagrindais³². Kartu su paveldėtu turtu įpėdiniui atsiranda pareiga atlyginti už palikėjo skolas ne tik paveldėtu, bet ir savo asmeniniu turtu (*ultra vires hereditatis*)³³. Lietuvoje bendra taisyklė yra tokia, kad įpėdinis už palikėjo skolas atsako visu savo turtu, nebent priima palikimą pagal turto apyrašą – tokiu atveju jis

---

²⁷ČAPLINSKIENĖ, E. *Kas atsakys už palikėjo skolas? Paveldėjimo teisės Europeizacijos perspektyvos – link Europos testamentu*. Konferencijos, vykusios 2009 m. gruodžio 5 d. pranešimai. Vilnius, 2010, p. 52.

²⁸AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., *et al. Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 13.

²⁹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2017 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje R. J. v. A. R. Nr. e3K-3-304-686/2017.

³⁰Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Vilniaus energija“ v. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos Nr. 3K-7-18/2014.

³¹Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. VIII–1864.

³²Vokietijos Federacijos civilinis kodeksas [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html#p6583>.

³³ČAPLINSKIENĖ, E. *Kas atsakys už palikėjo skolas? Paveldėjimo teisės Europeizacijos perspektyvos – link Europos testamentu*. Konferencijos, vykusios 2009 m. gruodžio 5 d., pranešimai. Vilnius, 2010, p. 52.

apsiriboja savo atsakomybę paveldimu turtu. Latvijoje ar Lenkijoje įpėdiniams taip pat taikomas visiškos įpėdinio atsakomybės principas, t. y. įpėdinis atsako už palikėjo skolas tiek paveldimu, tiek ir asmeniniu turtu, išskyrus palikimo priėmimą pagal turto apyrašą³⁴.

Antrosios sistemos esmė yra tokia, kad palikimas yra laikomas ekonominiu vienetu, kuris yra likviduojamas ir įpėdiniui tenka tik tai, kas lieka gražinus skolas³⁵. Įpėdinio atsakomybė už palikėjo skolas asmeniniu turtu neatsiranda (*intra vires hereditatis*)³⁶. Bendrosios teisės sistema dažniausiai remiasi šia tvarka ir paveldimas turtas yra laikomas atskiru vienetu, kuris turi būti administruojamas atskirai, o įpėdiniai paveldi tik tokią palikimo dalį, kuri lieka atsiskaičius su kreditoriais. Anglosaksų teisinės sistemos šalyse (Anglija, Škotija), atsiradus palikimui, jis nepereina įpėdiniams tiesiogiai, bet pereina asmeniniams atstovams³⁷. Asmeninis atstovas gali būti nurodytas testamente – tuomet jis bus laikomas testamentu vykdytoju – arba paskirtas oficialia tvarka ir tokiu atveju bus vadinamas administratoriumi. Asmeninis atstovas atlieka šias funkcijas: likviduoja palikėjo turtą, įstatymo nustatyta tvarka padengia palikėjo skolas, išieško skolas iš palikėjo skolininkų, valdo turtą ir pan.

Taigi, kontinentinės teisės šalių sistemos ir bendrosios teisės sistemos valstybėse reglamentavimas yra skirtingas: skiriasi paveldėjimo turto perėjimas įpėdiniams bei paveldėtojo atsakomybės už palikėjo skolas klausimo reguliavimas. Tačiau, kad ir kuriai sistemai priklauso šalis, bendra yra tai, kad asmeniui mirus, jo skolos niekur nedingsta ir yra atsiskaitoma su kreditoriais.

2.1.2. Paveldėjimo samprata

Kiekvienas žmogus yra daugelio civilių teisinių santykių dalyvis, todėl jam mirus, tik nedaugelis teisių ir pareigų, glaudžiai susijusių su jo asmeniu, baigiasi, tuo tarpu kitos išlieka ir yra paveldėjimo teise perduodamos kitiems asmenims³⁸. Civilinio kodekso 5 knygos 1 straipsnyje paveldėjimas apibrėžiamas kaip mirusio fizinio asmens turtinių teisių, pareigų ir kai kurių neturtinių teisių perėjimas jo įpėdiniams pagal įstatymą arba

---

³⁴*Ibid.* p. 53.

³⁵AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., *et al. Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 13.

³⁶ČAPLINSKIENĖ, E. *Kas atsakys už palikėjo skolas? Paveldėjimo teisės Europeizacijos perspektyvos – link Europos testamentu. Konferencijos, vykusios 2009 m. gruodžio 5 d. pranešimai*. Vilnius, 2010, p. 53.

³⁷Europos teisminis tinklas (civilinėse ir komercinėse bylose) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-ew-It.do?member=1>.

³⁸Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 15 d. Apžvalga bylose dėl paveldėjimo Nr. AC-47-1. Teismų praktika. 2018, 47.

(ir) įpėdiniams pagal testamentą³⁹. Todėl paveldėjimo teisę galima laikyti labai svarbiu privačios nuosavybės apsaugos būdu, nes taip užtikrinama, kad asmeniui mirus, jo turtas ir turtinės teisės niekur nepradings, o pereis jo paskirtiems įpėdiniams.

Paveldėjimo teisėje prioritetas teikiamas palikėjo valiai – tik jam neišreiškus valios yra taikomos įstatymo normos⁴⁰, kurios numato įpėdinių eiles, kaip bus paveldimas turtas, jei palikėjas nėra išreiškęs savo valios, t. y. sudaręs testamentą. Kiekvienas asmuo yra laisvas pasirinkti, ar sudaryti testamentą, ar jo nesudaryti⁴¹. Jei testamentas yra sudaromas, testatorius pats nustato jo turinį (gali testamentu palikti visą savo turtą arba tik jo dalį), taip pat laisvai sprendžia, kam palikti turtą: vienam asmeniui ar keliems asmenims, juridiniam asmeniui, savivaldybėms ar valstybei. Testatorius taip pat gali atimti paveldėjimo teisę iš įpėdinių ar nustatyti testamentinę išskirtinę bei sudarytą testamentą bet kada gali pakeisti, papildyti arba panaikinti⁴². Tačiau svarbu paminėti, kad testatoriaus laisvės principas nėra absoliutus – jį riboja įstatymuose numatyti reikalavimai, kuriuos turi atitikti galiojantis testamentas: testamentą forma, testatoriaus veiksnumas ir testamentą turinio teisėtumas. Be to, paveldint yra atsižvelgiama į privalomąją palikimo dalį, kuri numato, kad palikėjo vaikai (įvaikiai), sutuoktinis, tėvai (įtėviai), kuriems palikėjo mirties dieną reikalingas išlaikymas, nepaisant testamentą turinio paveldi pusę tos dalies, kuri kiekvienam iš jų tektų paveldint pagal įstatymą, jeigu testamentu neskirta daugiau⁴³. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas dėl privalomosios palikimo dalies yra pasisakęs, jog ribodamas testamentą laisvę, įstatymų leidėjas gina viešąjį interesą ir derindamas nurodytus principus bei užtikrindamas palikėjo ir jo šeimos narių bei visuomenės interesų pusiausvyrą, stiprina šeimos vienybės ir šeimos narių tarpusavio atsakomybės suvokimą visuomenėje⁴⁴.

Taigi, paveldėjimo teisė laikoma viena svarbiausių privatinės nuosavybės apsaugos formų, nes paveldėjimo teisės normos užtikrina, kad fizinio asmens užgyventas turtas ir jo turtinės teisės jam mirus nesibaigs, o pereis jo testamentu paskirtiems asmenims arba įstatymo nustatyta tvarka – jo artimiesiems⁴⁵. Šios normos taip pat apsaugo palikėjo kreditorių interesus, nes, kaip minėta anksčiau, visi fizinio asmens įsipareigojimai

³⁹Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. VIII–1864.

⁴⁰AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., et al. *Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 14.

⁴¹*Ibid.*

⁴²Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. VIII–1864.

⁴³*Ibid.*

⁴⁴Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje I. Ž. v. R. Z. Nr. 3K–3–596/2008.

⁴⁵VILEITA, A. *Paveldėjimo teisė*. Vilnius: Justitia, 2011, p. 13.

įpėdiniams pereina nepakitę ir pilna apimtimi. Įpėdiniai privalo įvykdyti palikėjo turtines prievoles iš savo turto, o jei palikimą priima pagal turto apyrašą – tik paveldimu turto.

Vis dėlto svarbu pabrėžti, jog vien palikimo atsiradimo fakto neužtenka. Įpėdiniai turi atlikti tam tikrus aktyvius veiksmus, t. y. priimti palikimą vienu iš Civiliniame kodekse numatytų būdų. Apie palikimo priėmimo sampratą ir būdus plačiau bus kalbama kitame šio darbo poskyryje.

2.2. Palikimo priėmimo samprata

Akivaizdu, kad asmeniui mirus susiklosto tam tikri teisiniai santykiai – įpėdiniai įgyja subjektinę paveldėjimo teisę, tačiau tai nereiškia, kad jie iš karto perima palikėjo teises ir pareigas – pirmiausia jie turi išreikšti savo valią veiksmais, patvirtinančiais sutikimą įgyti nuosavybės teisę į palikimą⁴⁶, t. y. priimti palikimą. Lietuvoje įpėdinis turi atlikti aktyvius veiksmus, o kai kuriose valstybėse (pvz., Vokietijoje⁴⁷) palikimas įpėdiniui pereina automatiškai, jeigu šis jo neatsisako per įstatymo nustatytą terminą⁴⁸. Palikimo atsiradimo momentu Lietuvoje yra laikomas palikėjo mirties momentas, o kai jis paskelbiamas mirusiu – diena, kai buvo priimtas teismo sprendimas paskelbti palikėją mirusiu, arba teismo sprendime nurodyta mirties diena⁴⁹. Palikimo priėmimas yra vienašalis sandoris, tačiau tai nėra asmeninis įpėdinio sandoris, nes palikimą galima priimti ir per atstovą. Palikimo priėmimas yra savanoriškas, besąlyginis ir neatšaukiamas veiksmas – Civilinio kodekso 5.60 str. 4 d. yra numatyta nuostata, kad priėmus palikimą, jo atsisakyti nebeleidžiama. Be to, palikimo priėmimo sandoris turi grįžtamąją galią: įpėdinis palikėjo teises ir pareigas perima ne nuo palikimo priėmimo, o nuo jo atsiradimo⁵⁰ momento.

Paveldėjimo teisėje labai svarbus palikimo priėmimo laisvės principas, kuris reiškia, kad asmuo gali savanoriškai nuspręsti dėl šios teisės įgyvendinimo – įpėdinis neprivalo savo veiksmų derinti su kitais asmenimis. Paveldėtojas gali laisvai apsispręsti dėl palikimo priėmimo ar jo atsisakymo, palikimo priėmimo būdo bei paveldėjimo teisės

---

⁴⁶DAMBRAUSKAITĖ, A. *Vienašaliai sandoriai paveldėjimo teisėje: valios išreiškimo forma ir teisinės pasekmės*. Jurisprudencija, 2008, 2(104), p. 74.

⁴⁷Europos teisminis tinklas (civilinėse ir komercinėse bylose) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-de-lt.do?member=1#toc_5_2>.

⁴⁸AUGYTĖ-KAMARAUSKIENĖ, L., et al. *Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 16.

⁴⁹Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. VIII–1864.

⁵⁰AUGYTĖ-KAMARAUSKIENĖ, L., et al. *Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 229.

liudijimo išdavimo⁵¹. Kaip šiuo klausimu yra pasisakęs Lietuvos Aukščiausiasis Teismas: įtvirtindamas civilinių teisinių santykių subjektų autonomijos principą paveldėjimo teisėje, įstatymo leidėjas palikėjo teisių ir pareigų perkėlimą sieja su paties įpėdinio valia šias teises priimti ar jų atsisakyti⁵².

Tačiau šis principas gali būti ribojamas siekiant apsaugoti kreditoriaus interesus. Tokiais atvejais, kai kreditorius turi neabejotiną ir vykdytiną reikalavimo teisę skolininkui, kreditorius turi teisę priverstinai įgyvendinti skolininko teises pareikšdamas ieškinį skolininko vardu⁵³. Civilinio kodekso 6.68 straipsnyje yra numatytas netiesioginis ieškinys, kuris galimas tokiais atvejais, jeigu skolininkas pats šių teisių neįgyvendina arba atsisako tai daryti ir dėl to pažeidžia kreditoriaus interesus⁵⁴. Vadinas, kreditorius gali savo pažeistas teises ginti priverstinai įgyvendinant skolininko teises, jei įpėdinis nepriimdamas palikimo siekia išvengti žalos atlyginimo kreditoriams. Toliau pateikiami teismų praktikos pavyzdžiai, kuriuose teismas konstatavo galimybę pareikšti netiesioginį ieškinį paveldėjimo atveju. 2007 m. kovo 19 d. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo nutartyje yra pasisakęs, kad vienašalis sandoris, negali pažeisti kitų asmenų subjektinių teisių ir teisėtų interesų. Jeigu sudarytas sandoris pažeidžia kitų asmenų subjektines teises ar teisėtus interesus, nėra svarbios tokio sandorio sudarymo aplinkybės, konkrečiai – su sandorį sudariusio asmens valios išreiškimu susijusios aplinkybės, sandoris pripažintinas negaliojančiu⁵⁵. Šioje byloje atsakovas atsisakė priimti palikimą, nors turėjo neįvykdytų prievolių savo vaikams. Kaip konstatavo kasacinis teismas, atsakovas palikimo sąskaita turėdamas realią galimybę įvykdyti tėvo prigimtinę prievolę vaikams ir teismo nuosprendžiu nustatytą prievolę ieškovei, nesažiningai, piktnaudžiaudamas teise atsisakyti palikimo ir nepateikdamas iš esmės jokių garantijų, kad išlaikymo skola realiai ir protingais terminais galės būti sumokėta ateityje⁵⁶. Tačiau svarbu pažymėti, kad įpėdinis turi suvokti, kokios bus jo neveikimo pasekmės, ir tokių pasekmių siekti⁵⁷. Kitoje kasacinio teismo nutartyje yra nustatyta, kad skolininkas atlieka jam paskirtą bausmę už

---

⁵¹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 15 d. Apžvalga byloje dėl paveldėjimo Nr. AC-47-1. Teismų praktika. 2018, 47.

⁵²Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. sausio 8 d. nutartis civilinėje byloje E. J., G. G. ir J. K. v. T. Š. ir R. M. Nr. 3K-3-7/2001.

⁵³AUGYTĖ-KAMARAUSKIENĖ, L., et al. *Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 323.

⁵⁴Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. VIII-1864.

⁵⁵Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Paulius Ilčiukas v. V. S. Nr. 3K-3-98/2007.

⁵⁶*Ibid.*

⁵⁷AUGYTĖ-KAMARAUSKIENĖ, L., et al. *Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 322.

nusikalstamą veiką ir yra nemokus, už nusikalstamą veiką iš jo buvo priteistas didelis neturtinės ir turtinės žalos atlyginimas kreditoriams, tačiau skolininkas nepriima palikimo, į kurį jis turi teisę, siekdamas išvengti žalos atlyginimo kreditoriams. Nustačius visas netiesioginio ieškinio sąlygas, teismas konstatavo, jog kreditoriai turėjo teisę pareikšti ieškinį dėl teisės į palikimą⁵⁸. Taigi, nustačius, kad kreditorius turi vykdytiną teisę skolininkui, kuris atsisakė priimti palikimą siekdamas šios prievolės įvykdymo išvengti, kreditorius išsaugo galimybę priverstinai įgyvendinti skolininko teises taip užtikrinant prievolės įvykdymą.

Paveldėjimo teisiniuose santykiuose taip pat gali dalyvauti valstybė, kuri yra specialus subjektas, tačiau ji, kaip ir kiti įpėdiniai, gali paveldėti tiek įstatymo pagrindu, tiek pagal testamentą. Be to, norėdama įgyti palikimą kaip ir kiti įpėdiniai, valstybė turi jį priimti⁵⁹. Tačiau ši nuostata reiškia ne tai, kad valstybė privalo pareikšti savo valią dalyvauti paveldėjimo teisiniuose santykiuose, o tai, jog ji privalo imtis veiksmų įstatymo arba testamentu pagrindu įvykusio palikimo perėjimo valstybei juridinio fakto įforminimui⁶⁰. Taigi, valstybės atliekamas palikimo priėmimas yra ne valios priimti palikimą pareiškimas (kaip yra kitų įpėdinių atvejais), o jau įvykusio palikimo perėjimo valstybei juridinio fakto įforminimas⁶¹. Valstybės statusas paveldėjimo santykiuose ypatingas ir tuo, kad ji negali pasitraukti iš paveldėjimo santykių, nepriklausomai nuo to ar jos įgaliotos institucijos atliko būtinus veiksmus palikimui priimti. Valstybė kaip paveldėjimo teisių santykių subjektas laikoma daugumoje Europos valstybių. Portugalijoje yra paskelbiama, kad palikimas neturi savininko, tuomet jis pereina valstybei. Tokiu atveju teisme yra pradama speciali palikimo likvidavimo valstybės naudai procedūra⁶². Taip pat ir Vokietijoje – jei nėra gyvų įpėdinių, kuriems galėtų pereiti palikimas, civiliniame kodekse nustatyta, kad tokiais atvejais paveldi valstybė⁶³.

---

⁵⁸Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 29 d. nutartis *civilinėje byloje U. G. v. V. Z., R. Z., R. Z. Nr. 3K-3-312/2008*.

⁵⁹AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., et al. *Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 255.

⁶⁰Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 29 d. nutartis *civilinėje byloje J. P. v. Lietuvos Respublika Nr. 3K-3-464-219/2018*.

⁶¹*Ibid.*

⁶²Europos teisminis tinklas (civilinėse ir komercinėse bylose) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-pt-en.do?member=1>.

⁶³Vokietijos Federacijos civilinis kodeksas [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 8 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html#p6583>.

Teisę į palikimą įpėdinis įgyja tik jį priėmęs, todėl kyla klausimas, kokia yra palikimo teisinė padėtis nuo jo atsiradimo momento iki to laiko, kai jį priima įpėdinis. Teisės teorijoje⁶⁴ yra išskiriami trys nuosavybės teisės į paveldimą turtą perėjimo būdai:

1. nuosavybės teisė į palikimą įpėdiniam pereina palikėjo mirties dieną;
2. reikia aktyvių įpėdinio veikslių, kad paveldimas turtas jiems pereitų nuosavybės teise;
3. paveldimas turtas perduodamas per testamentą vykdytoją ar atstovą, ir reikia įpėdinio aktyvių veikslių – išreikšti valią priimti palikimą.

Pirmas būdas yra taikomas šiose Europos šalyse: Graikijoje, Vokietijoje ir Olandijoje. Graikijoje palikimas po palikėjo mirties yra iš karto perduodamas įpėdiniui, nedalyvuojant administratoriui arba atstovui⁶⁵. Lygiai taip turtas paveldėtojiui perduodamas Vokietijoje, kur pagal Vokietijos teisę paveldimas turtas pereina įpėdiniui iš karto po palikėjo mirties, įpėdinis tampa paveldimo turto savininku⁶⁶. Nyderlandai taip pat priklauso šiai paveldėjimo teisės sistemai, kurioje palikimas iš karto pereina įpėdiniam, išskaitant privalomąją palikimo dalį⁶⁷. Kitos paminėtinos valstybės, kuriose nuosavybė taip pat pereina automatiškai be papildomų veikslių, iškart po palikėjo mirties: Belgija, Prancūzija, Šveicarija.

Antrasis būdas yra pasirinktas tokiose šalyse kaip Lietuva, Italija, Austrija. Lietuvoje palikimas yra turtas, atsiradęs mirus palikėjui, kurio savininku yra laikomas įpėdinis ar įpėdiniai. Nuosavybės teisė į paveldimą turtą atsiranda mirus palikėjui, todėl turtas nėra laikomas bešeimininkiu. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad palikimo turinį sudarančiais daiktais, kaip nuosavybės teisės objektais, įpėdinis gali disponuoti po to, kai notaras išduoda paveldėjimo teisės liudijimą⁶⁸. Iki šio liudijimo išdavimo paveldėjimo procedūros nėra baigtos, dėl to negalima daryti kategoriškos išvados apie įpėdinio paveldėjimo teisių į turtą, t. y. to turto nuosavybės teisės įgijimą, iki kol šis faktas nebus

---

⁶⁴REID, K., et al. *Exploring the Law of Succession*. Edinburgh university press, 2007, p. 23.

⁶⁵Europos teisminis tinklas (civilinėse ir komercinėse bylose) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-en.do?member=1>.

⁶⁶MAJŪTĖ, V., et al. *Notariato teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2014, p. 251.

⁶⁷Europos teisminis tinklas (civilinėse ir komercinėse bylose) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-en.do?member=1>.

⁶⁸Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 15 d. Apžvalga bylose dėl paveldėjimo Nr. AC-47-1. Teismų praktika. 2018, 47, p. 680.

patvirtintas notaro išduotu liudijimu⁶⁹. Taigi, nuo palikimo priėmimo iki paveldėjimo teisės liudijimo išdavimo, įpėdinis negali disponuoti palikimą sudarančiu turtu, jis gali disponuoti tik paveldėjimo teisėmis į palikimą. Kitoks reguliavimas yra Portugalijoje, kur palikimas yra laikomas neturinčiu savininko tol, kol jo kas nors nepriėmė arba nebuvo paskelbta, kad toks palikimas perėjo valstybei⁷⁰.

Trečiasis būdas taikomas Anglijoje bei Škotijoje, kur palikimas po palikėjo mirties pereina testamentu vykdytojams, o ne įpėdiniams⁷¹. Testamentu vykdytojai gali nustatyti ir surasti palikėjo turta, sumokėti palikėjo skolas ir, vadovaudamiesi testamentu arba taisyklėmis, kurios reglamentuoja paveldėjimą pagal įstatymą, padalyti įpėdiniams likusią palikimo dalį⁷². Šis būdas apsaugo įpėdinius nuo palikėjo skolų, nes jie neatsako už palikėjo skolas jokia savo turto dalimi, ir tokiu atveju, kai skolos viršija paveldimą turta, įpėdiniai nepaveldi jokio turto⁷³.

Taigi, pagal Lietuvos teisę, palikimo atsiradimo metu įpėdiniui atsiradusi subjektinė teisė turi būti įgyvendinama aktyviais veiksmais – įpėdinis turi išreikšti valią dėl palikimo priėmimo arba jo atsisakymo. Taip pat priklausomai nuo to, kuriuo iš minėtų būdų nuosavybė pereina įpėdiniams atskirose šalyse, skiriasi ir veiksmai, kuriuos turi atlikti įpėdiniai.

2.3. Palikimo priėmimo terminas ir jo atnaujinimas

Siekiant nustatyti apibrėžtumą civiliniuose santykiuose ir skatinti įpėdinius priimti palikimą kuo greičiau, Civiliniame kodekse yra nustatytas trijų mėnesių palikimo priėmimo terminas. Visi įpėdiniai, pretenduojantys į palikimą, nepriklausomai nuo paveldėjimo būdo (pagal įstatymą ar pagal testamentą), įpėdinių eilės ar kitų aplinkybių, pareiškimą dėl palikimo priėmimo turi pateikti palikimo atsiradimo vietos notarui per tris

---

⁶⁹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. rugsėjo 20 d. nutartis civilinėje byloje A. B. v. R. K., R. K. ir M. B. Nr. 3K-3-348/2011.

⁷⁰Europos teisminis tinklas (civilinėse ir komercinėse bylose) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-pt-en.do?member=1>.

⁷¹REID, K., et al. *Exploring the Law of Succession*. Edinburgh university press, 2007, p. 23.

⁷²Europos teisminis tinklas (civilinėse ir komercinėse bylose) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-ew-lt.do?member=1>.

⁷³REID, K., et al. *Exploring the Law of Succession*. Edinburgh university press, 2007, p. 24.

mėnesius nuo palikėjo mirties dienos⁷⁴. Termino skaičiavimo pradžia gali būti palikėjo mirties momentas, o tuo atveju, kai jis paskelbiamas mirusiu, – diena, kurią įsiteisėjo teismo sprendimas paskelbti palikėją mirusiu, arba teismo sprendime nurodyta mirties diena⁷⁵.

Nuo 2015 m. liepos 8 d. termino pradžios nustatymas yra suvienodintas visų eilių įpėdiniams, kai įstatymų leidėjas, siekdamas užtikrinti paveldėjimo procedūros aiškumą ir operatyvumą, pakeitė Civilinio kodekso atitinkamus straipsnius ir Civilinio kodekso 5.50 straipsnio 4 dalis, kuri numatė skirtingą termino pradžios skaičiavimą skirtingų eilių įpėdiniams, neteko galios. Iki šių pakeitimų žemesnių eilių įpėdinių palikimo priėmimo termino pradžia priklausė nuo aukštesnės eilės įpėdinio veiksmų – kol pastarasis per įstatyme nustatytą terminą neišreiškia valios dėl palikimo priėmimo, tol kitiems įpėdiniams nepereina teisė priimti palikimo⁷⁶. Toks teisinis reguliavimas sukūrė neaiškumą žemesnių eilių įpėdiniams, nes pastariesiems dažnai nebūdavo žinomas aukštesnių eilių įpėdinių valios išreiškimas, dėl ko atsirado prielaidos bylų iškėlimui dėl praleisto termino palikimui priimti atnaujinimo ar dėl juridinę reikšmę turinčių faktų – palikimo priėmimo faktiniu valdymu – skaičiaus augimo nustatymo⁷⁷. Taip pat šių įstatymo nuostatų taikymas lėmė, kad paveldėjimo procedūros tam tikrais atvejais užsitęsėdavo iki 18 mėnesių⁷⁸ – praktikoje pasitaikydavo atveju, kai notarai atsisakydavo išduoti paveldėjimo teisės liudijimą palikimą priėmusiam įpėdiniui, kol visų eilių įpėdiniams nesueidavo trijų mėnesių terminas palikimui priimti pagal įstatymą (šešios eilės po tris mėnesius)⁷⁹. Notarai savo praktikoje atsižvelgdami į Lietuvos notarų rūmų teikiamas rekomendacijas, kur buvo numatyta, kad visų eilių įpėdiniai prašymą dėl palikimo priėmimo turėdavo pateikti per tris mėnesius nuo palikėjo mirties dienos⁸⁰ ir pratęsti termino kiekvienai žemesnei įpėdinių eilei nereikia, kadangi Lietuvos notarų

---

⁷⁴Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos Civilinio kodekso 5.50, 5.57 ir 5.63 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas. Nr. XIIP–2810 [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. kovo 27 d.]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/d52a4030c66511e486cda64b7be0ad42?jfwid=a82o5ghix>>.

⁷⁵Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Valstybės žinios, 2000, Nr. VIII–1864.

⁷⁶Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos aiškinamasis raštas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 5.50, 5.57 ir 5.63 straipsnių pakeitimo įstatymui [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. kovo 27 d.]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/d52a4030c66511e486cda64b7be0ad42?jfwid=a82o5ghix>>.

⁷⁷*Ibid.*

⁷⁸*Ibid.*

⁷⁹AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., et al. *Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 241.

⁸⁰Lietuvos notarų rūmų 2011 m. liepos 14 d. nutarimu Nr. 6.1. patvirtinta konsultacija *Dėl palikimo priėmimo termino skaičiavimo*. *Notariatas*, 2013, Nr. 16, p. 26.

rūmų nuomone, tai galėjo pažeisti įpėdinių, paveldimo turto bendraturčių, kreditorių, valstybės ir (ar) kitų trečiųjų asmenų interesus⁸¹. Tačiau Lietuvos teismų praktikoje buvo plėtojama kitokia terminų aiškinimo ir taikymo praktika – kasacinio teismo praktikoje buvo nuosekliai laikomasi pozicijos, kad žemesnės eilės įpėdiniams trijų mėnesių terminas turi būti skaičiuojamas ne nuo palikėjo mirties dienos, o nuo teisės priimti palikimą atsiradimo dienos⁸², t. y. nuo tos dienos, kai palikimo atsisako prieš tai turėjęs teisę priimti palikimą įpėdinis arba baigiasi tokio įpėdinio terminas palikimui priimti. Kitoks minėtų normų aiškinimas reikštų, kad asmenys turi kreiptis dėl palikimo priėmimo, nors paveldėjimo teisė jiems dar neatsiradusi⁸³. Taigi, tokia nevienoda ir viena kitai prieštaraujanti normų taikymo ir aiškinimo tvarka reiškė teisinės situacijos ydingumą⁸⁴, todėl Lietuvos notarų rūmai inicijavo minėtus 2015 m. liepos 8 d. Civilinio kodekso pakeitimus, kuriais buvo suvienodintas palikimo priėmimo termino skaičiavimo pradžios momentas visiems įpėdiniams nepriklausomai nuo jų paveldėjimo eilės. Toks galiojančių Civilinio kodekso nuostatų dėl palikimo priėmimo termino pradžios skaičiavimo patikslinimas leido užtikrinti operatyvesnę paveldėjimo procedūrų vykdymą ir greitesnę paveldimo turto savininkų išaiškinimą⁸⁵.

Prie esamos taisyklės galima pridurti kelias išimtis: įpėdinio gimimas po palikimo atsiradimo ir paveldėjimo teisės perėjimas. Pirmu atveju, palikimo priėmimo terminas pradedamas skaičiuoti ne nuo palikėjo mirties momento, o nuo įpėdinio gimimo dienos. Kitu atveju, pavyzdžiui, Civilinio kodekso 5.58 straipsnyje, numatyta, kad jeigu įpėdinis, paveldintis pagal įstatymą ar testamentą, miršta po palikimo atsiradimo, nespėjęs jo priimti per nustatytą terminą (Civilinio kodekso 5.50 straipsnis), teisė priimti jam priklausančią dalį pereina jo įpėdiniams⁸⁶.

Taip pat svarbu pažymėti, kad valstybė yra specialus paveldėjimo teisinių santykių subjektas, dėl to kyla klausimas, ar valstybei turi būti taikomas toks pats palikimo priėmimo terminas kaip ir įpėdiniams. Čia turėtų būti išskiriami du atvejai: kai valstybei turtas paliekamas testamentu ir kai palikimas valstybei pereina kitais Civilinio kodekso numatytais pagrindais (Civilinio kodekso 5.62 straipsnio 1 dalyje numatytais atvejais).

⁸¹AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., *et al.* *Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 240.

⁸²Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje N. V. v. L. K. Nr. 3K-3-441/2009.

⁸³Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje A. J. v. A. R. Nr. 3K-3-523/2014.

⁸⁴AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., *et al.* *Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 240.

⁸⁵*Ibid.* p. 243.

⁸⁶Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. VIII–1864.

Pirmuoju atveju, kai valstybė paveldi pagal testamentą, ji valią priimti palikimą turėtų išreikšti per bendrą trijų mėnesių terminą, kaip ir kiti įpėdiniai. Antruoju atveju, Civilinio kodekso numatyti tam tikri pagrindai, apibūdinantys palikimo perėjimą valstybei: turtas paliekamas valstybei testamentu; palikėjas neturi įpėdinių nei pagal testamentą, nei pagal įstatymą; per įstatymo nustatytą terminą nei vienas iš įpėdinių nepriima palikimo; iš visų įpėdinių atimta paveldėjimo teisė⁸⁷. Teisės doktrinoje pripažįstama, kad kai atsiranda nors vienas iš įstatyme numatytų pagrindų, palikimas valstybei atitenka pagal įstatymą, t. y. pereina be palikimo priėmimo sandorio⁸⁸. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, jog valstybė, paveldėdama pagal įstatymą, nuo kitų įpėdinių skiriasi tuo, kad negali atsisakyti priimti palikimo. Kai palikimas įstatymo pagrindu pereina valstybei, ji negali pasitraukti iš paveldėjimo teisinių santykių nepriklausomai nuo to, ar valstybei atstovaujančios institucijos atliks ar neatliks reikšmingų veiksmų palikimui priimti⁸⁹. Todėl tokiais atvejais yra laikomasi nuomonės, kad valstybei neturi būti taikomas terminas palikimui priimti⁹⁰. Taip pat, jei per įstatymo nustatytą terminą nei vienas įpėdinis nepriima palikimo, paveldimas turtas pereina valstybei – šiuo atveju valstybė dėl objektyvių priežasčių negalėtų laikytis bendro trijų mėnesių palikimo priėmimo termino.

Skirtingose užsienio valstybėse skiriasi tiek terminas priimti palikimą, tiek ir jo skaičiavimo pradžios momentas. Tokiose šalyse kaip Estija ar Vokietija, terminas pradedamas skaičiuoti nuo to momento, kai įpėdinis sužinojo ar turėjo sužinoti apie palikėjo mirtį ir tuo pačiu savo teisę paveldėti. Estijoje terminas priimti palikimą yra toks pats kaip ir Lietuvoje – trys mėnesiai, o Vokietijoje – šešių savaičių terminas palikimo atsisakyti. Rusijoje terminas priimti palikimą yra šeši mėnesiai, o jo skaičiavimo pradžia yra tokia pat kaip ir Lietuvoje – nuo palikėjo mirties momento ar teismo sprendimo pripažinti palikėją mirusiu dienos⁹¹. Kvebeko srities civilinis kodeksas numato šešių mėnesių terminą palikimui priimti, kuris pradedamas skaičiuoti nuo palikėjo mirties momento. Taigi, kiekviena valstybė yra pasirinkusi savitą palikimo atsiradimo pradžios momento nustatymą ir skirtingus terminus priimti palikimą (ar jo atsisakyti). Nepaisant to, koks terminas yra pasirinktas palikimui priimti ar jo atsisakyti, palikimo atskaitos bei

---

⁸⁷Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. VIII–1864.

⁸⁸VILEITA, A. *Paveldėjimo teisė*. Vilnius: Justitia, 2011, p. 110.

⁸⁹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2018 m. lapkričio 29 d. nutartis *civilinėje byloje J. P. v. Lietuvos Respublika Nr. 3K-3-464-219/2018*.

⁹⁰AUGYTĖ-KAMARAUSKIENĖ, L., et al. *Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 254.

⁹¹Rusijos Federacijos civilinis kodeksas [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.russian-civil-code.com/PartIII/SectionV/Subsection1/Chapter64.html>>.

skaičiavimo modelis veikia efektyviausiai tokiu atveju, jei yra pastovus ir nėra dažnai keičiamas⁹². Šiai prielaidai pagrįsti vienas iš daugelio pavyzdžių yra 2001 m. liepos 1 d. įsigaliojęs naujas Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, kuriame terminas priimti palikimą buvo sutrumpintas nuo šešių iki trijų mėnesių. Dažnai šio termino praleidimo priežastis būdavo klaidingas įpėdinių įsitikinimas, kad palikimą galima priimti per šešis mėnesius⁹³, nes tokia tvarka galiojo ilgą laiką.

Praleidus įstatymo numatytą terminą palikimui priimti, įpėdinis praranda paveldėjimo teisę, tačiau tai nėra naikinamasis terminas. Teismas jį gali atnaujinti, jeigu pripažįsta, kad šis terminas buvo praleistas dėl svarbių priežasčių⁹⁴. Palikimo priėmimo termino atnaujinimas yra numatytas Civilinio kodekso 5.57 straipsnyje, ir tai yra vienas iš klausimų, dėl kurių teismai išnagrinėja daugiausiai su paveldėjimo teisiniais santykiais susijusių bylų⁹⁵. Tais atvejais, kai įpėdinis praleidžia terminą priimti palikimą, jis gali kreiptis į teismą su prašymu šį terminą atnaujinti. Šis klausimas paprastai yra sprendžiamas ypatingosios teisenos tvarka⁹⁶. Kasacinis teismas nagrinėja pareiškimus dėl Civilinio kodekso 5.50 straipsnio 3 dalyje numatyto trijų mėnesių termino palikimui priimti atnaujinimo pagal CPK XXXVIII skyriaus taisyklės (pavyzdžiui Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 15 d. nutartis⁹⁷, kurioje teismas praleistą terminą palikimo priėmimui sprendė pagal minėtas CPK normas) Kasacinio teismo praktika numato, jog sąlygos, kodėl buvo praleistas terminas kiekvienu atveju yra vertinamos atsižvelgiant į individualias taisykles.

Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad tiek teismų sprendimuose, tiek teisinėje literatūroje aiškinant Civilinio kodekso 5.57 straipsnio nuostatas, galima aptikti terminą praleisto termino palikimui priimti – „pratęsimą“. Tačiau ši norma (Civilinio kodekso 5.57 straipsnio redakcija, galiojusi iki 2015 m. liepos 8 d.) būtent taip ir buvo suformuluota – praleisto termino pratęsimas, nors pratęsimi gali būti tik dar nepasibaigę arba teismo nustatyti terminai⁹⁸. O ši nuostata taikoma situacijose, kai terminas yra jau praleistas, todėl jis gali būti tik atnaujintas, o ne pratęstas. Juo labiau, prašymų dėl

---

⁹²AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., *et al. Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 257.

⁹³*Ibid.*

⁹⁴Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Valstybės žinios, 2000, Nr. VIII–1864.

⁹⁵Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 15 d. Apžvalga bylose dėl paveldėjimo Nr. AC-47-1. Teismų praktika. 2018, 47.

⁹⁶*Ibid.*

⁹⁷Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje J. K. ir T. U. v. I. T. Nr. 3K-3-115/2010.

⁹⁸LAUŽIKAS, E., *et al. Civilinio proceso teisė, I tomas*. Vilnius: Justitia, 2003, p. 329.

termino pratęsimo Civilinio kodekso 5.57 straipsnio 1 dalies pagrindu nagrinėjimui iki 2015 m. liepos 8 d. buvo taikomos CPK XXXVIII skyriaus, reglamentuojančio būtent praleistų terminų atnaujinimo procesą, nuostatos⁹⁹. Tačiau praktikoje kasacinis teismas yra pasisakęs, kad teisinės reikšmės neturi, kokias sąvokas – termino „pratęsimo“ ar „atnaujinimo“, procesiniuose dokumentuose vartoja bylos dalyviai ir teismai. Civilinio kodekso 5.57 straipsnio 1 dalyje (*Civilinio kodekso redakcija galiojusi iki 2015 m. liepos 7 d., aut. pastaba*) reglamentuota situacija, kai pratęsiamas jau pasibaigęs terminas veiksmams palikimui priimti atlikti¹⁰⁰. Lietuvos notarų rūmai pateikė siūlymą ne tik dėl jau minėto palikimo priėmimo termino pradžios skaičiavimo patikslinimo, bet ir kartu dėl šio termino „pratęsimo“ pakeitimo į „atnaujinimą“, kad išvengtų šios teisinio neaiškumo.

Teismai, sprenddami klausimą dėl praleisto termino palikimui priimti atnaujinimo, turi ne tik nustatyti, bet ir įvertinti objektyvias aplinkybes, sutrukdžiusias asmeniui laiku kreiptis dėl palikimo priėmimo¹⁰¹, taip pat įvertinti jų svarbą termino praleidimo pateisinimui bei įvertinti suinteresuotų asmenų (dažniausiai įpėdinių, kurie yra jau priėmę palikimą) pozicijas dėl šio termino atnaujinimo. Pažymėtina, kad šios kategorijos bylose kiekvienu konkrečiu atveju taikytini ne vidutiniai, o individualūs sąžiningo, atidaus bei rūpestingo asmens, t. y. konkretaus įpėdinio, kuris prašo atnaujinti terminą palikimui priimti, elgesio standartai¹⁰² ir tik svarbios teismo pripažintos termino palikimui priimti priežastys yra legitimus pagrindas tokiam terminui pratęsti¹⁰³. Dažniausiai teismų praktikoje pasitaikančios priežastys, kuriomis grindžiami prašymai atnaujinti terminą yra: teisinio išsilavinimo neturėjimas, gyvenimas užsienyje ar nebendravimas su palikėju, tačiau jos paprastai nevertinamos kaip aplinkybės, lemiančios termino praleidimo svarbumą¹⁰⁴. Vis dėlto, kiekviena aplinkybė visada turi būti vertinama individualiai ir konkrečiu atveju teismas priima atitinkamą sprendimą dėl praleisto termino atnaujinimo. Taip pat svarbu paminėti, kad teismas atsižvelgia ir į paveldėjimo teisinių santykių dalyvių interesų pusiausvyros principą, kurio esmė yra nustatyti, kaip termino

---

⁹⁹AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., *et al.* Paveldėjimo teisė. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 244.

¹⁰⁰Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje J. K. ir T. U. v. I. T. Nr. 3K-3-115/2010.

¹⁰¹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje R. K. v. Kauno miesto savivaldybės administracijos Vaiko teisių apsaugos tarnyba Nr. 3K-3-46/2006.

¹⁰²*Ibid.*

¹⁰³Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 29 d. nutartis civilinėje byloje S. M. v. J. M., V. Ch. Nr. 3K-3-455/2007.

¹⁰⁴Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 15 d. Apžvalga bylose dėl paveldėjimo Nr. AC-47-1. Teismų praktika. 2018, 47.

atnaujinimas paveiks ne tik įpėdinio, kuris suinteresuotas termino atnaujinimu, bet ir kitus šio teisinio santykio dalyvius. Teismas savo praktikoje yra pasisakęs, kad visais atvejais reikia įvertinti, ar sprendimas atnaujinti asmens praleistą terminą nepažeis kitų suinteresuotų asmenų teisių ir teisėtų interesų¹⁰⁵. Interesų balansas yra nustatomas remiantis tuo, kiek atnaujinus terminą būtų paveikti asmenų, jau priėmusių palikimą, interesai (ar tai nesukeltų asmenų turtinės padėties pablogėjimo ar kitų neigiamų padarinių), tuo pačiu atsižvelgiant į tai, ar praleidusio asmens interesai yra pakankama priežastis nepaisyti civilinių santykių stabilumo¹⁰⁶.

Kitas būdas atnaujinti praleistą terminą taip pat yra numatytas įstatyme – Civilinio kodekso 5.57 straipsnyje, kur numatoma alternatyvi galimybė įpėdiniui priimti palikimą net ir pasibaigus įstatymo nustatytam terminui, nesikreipiant į teismą dėl jo atnaujinimo, jeigu su tuo sutinka visi kiti priėmę palikimą įpėdiniai¹⁰⁷. Svarbu, kad šiuo atveju būtų bent vienas palikimą priėmęs įpėdinis, priešingu atveju nėra subjekto, kuris galėtų duoti sutikimą, ir turi būti kreipiamasi į teismą¹⁰⁸. Tačiau nei šiame straipsnyje, nei kitose Civilinio kodekso straipsniuose ar notarų veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose nėra detalizuotos procedūros, kaip ši teisinė galimybė turi būti vykdoma praktikoje, dėl ko ši norma gali būti taikoma skirtingai¹⁰⁹. Tik Civilinio kodekso penktosios knygos komentare nurodoma, jog įpėdinių, kurie atsisakė palikimo ar jo nepriėmė, sutikimo nereikia. Jų sutikimas ar pasipriešinimas neturi teisinės galios¹¹⁰. Nėra numatyta, nei koks teisinis subjektas turėtų priimti įpėdinio prašymą dėl termino atnaujinimo šiuo pagrindu, nei kas turėtų priimti kitų įpėdinių pritarimą, ar kokia forma pritarimas turėtų būti išreikštas. Iš turimo teisinio reglamentavimo panašu, kad tokias pareigas atlieka notarai, kuriems nebaigto teisinio reglamentavimo spragas paliekama užpildyti remiantis notarine praktika ir tikintis, kad kilus ginčui dėl tokio neteismo termino atnaujinimo ir jam pasiekus teismą, Lietuvos teismų nuomonė ir praktika sutampa su notarine praktika¹¹¹. Notarinė praktika šiuo klausimu yra tokia, kad palikimo priėmimo galimybė praleidus terminą,

---

¹⁰⁵Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje A. B. v. G. B. Nr. 3K-3-14/2012.

¹⁰⁶Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 15 d. Apžvalga bylose dėl paveldėjimo Nr. AC-47-1. Teismų praktika. 2018, 47.

¹⁰⁷AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., et al. *Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 249.

¹⁰⁸MAJŪTĖ, V., et al. *Notariato teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2014, p. 252.

¹⁰⁹AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., et al. *Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 250.

¹¹⁰VILEITA, A. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Penktoji knyga. Paveldėjimo teisė*. Vilnius: Justitia, 2003, Nr. 5, p. 28.

¹¹¹AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., et al. *Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 251.

tačiau kitiems įpėdiniams pritarus dėl termino atnaujinimo, yra šalių laisvė apsispręsti, ir notaras neturėtų vertinti, dėl kokių priežasčių buvo praleistas palikimo priėmimo terminas. O kaip minėta, teismai vertina aplinkybes kiekvienu atveju individualiai, atsižvelgdami į visas bylos aplinkybes.

Rusijoje yra numatytas panašus, tik detalesnis šios procedūros reglamentavimas. Bendra taisyklė dėl termino atnaujinimo yra tokia pati kaip ir Lietuvoje – įpėdinis turi kreiptis į teismą dėl praleisto termino atnaujinimo, kur lygiai taip pat yra vertinamos visos aplinkybės, kodėl buvo praleistas šis terminas. Taip pat Rusijoje yra numatyta galimybė atnaujinti terminą nesikreipiant į teismą, jei visi įpėdiniai atvykę pas notarą, raštu tam išreiškia pritarimą. Tokiu atveju išduotas paveldėjimo teisės liudijimas yra anuliuojamas ir tada patvirtinamas naujas paveldėjimo teisės liudijimas įtraukiant ir įpėdinį, kuriam buvo atnaujintas praleistas terminas¹¹².

Taigi, nustatytas terminas palikimui priimti yra ganėtinai trumpas – trys mėnesiai, kas viena vertus skatina paveldėjimo teisinių santykių operatyvumą, tačiau kita vertus toks trumpas terminas palikimui priimti gali sukelti nepatogumų įpėdiniui. Jei įpėdiniai yra išvykę į užsienį arba palikėjo turtas yra skirtingose valstybėse, įpėdiniui gali kilti sunkumų laiku ir tinkamai priimti palikimą. Tačiau autorės nuomone šis teisinis reguliavimas (trijų mėnesių terminas, kurio skaičiavimo pradžia vienoda visiems įpėdiniams) skatina civilinę apyvartą ir yra pakankamas laiko tarpas išreikšti valią dėl palikimo priėmimo.

2.4. Palikimo priėmimo būdai ir atsakomybė už palikėjo skolas

Palikimo priėmimas yra vienašalis sandoris, kuris yra universalus, besąlyginis ir neatšaukiamas aktas¹¹³. Šis sandoris, išskyrus įstatymo numatytus atvejus (pvz., Civilinio kodekso 5.62 straipsnio 1 dalis), priimamas laisva valia vienu iš įstatyme nurodytų būdų. Įpėdinis, priimdamas palikimą, neprivalo savo veiksmų derinti su kitais asmenimis – kitais įpėdiniais, kreditoriais, testamentu vykdytoju ir pan. Teisė laisva valia apsispręsti dėl palikimo priėmimo būdo yra viena iš įpėdinių interesų apsaugos garantijų pagal įstatymą¹¹⁴.

---

¹¹²Rusijos Federacijos civilinis kodeksas [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 7 d.] <<http://www.russian-civil-code.com/PartIII/SectionV/Subsection1/Chapter64.html>>.

¹¹³DAMBRAUSKAITĖ, A. *Vienašaliai sandoriai paveldėjimo teisėje: valios išreiškimo forma ir teisinės pasekmės*. Jurisprudencija, 2008, 2(104), p. 74.

¹¹⁴Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje H. A. P. ir M. I. M. v. Kauno valstybinė mokesčių inspekcija Nr. 3K-3-382/2011.

Palikimą galima priimti vienu iš Civiliniame kodekse 5.50 str. 2 d. numatytų būdų:

1. paduodant palikimo atsiradimo vietos notarui pareiškimą dėl palikimo priėmimo (įpėdinis gali pasirinkti paveldėjimą priimti pagal antstolio sudarytą turto apyrašą arba be jo);
2. pradėjus faktiškai valdyti paveldimą turta.

Svarbu pabrėžti, jog kiekvienas įpėdinis yra laisvas pasirinkti norimą palikimo priėmimo būdą. Abu palikimo priėmimo būdai yra įgyvendinami aktyviais įpėdinių veiksmais per tris mėnesius nuo palikimo atsiradimo dienos (palikėjo mirties). Teismų praktikoje yra suformuota taisyklė, jog aplinkybė, kad vienas įpėdinis pradėjo paveldimą turta faktiškai valdyti, nepašalina kito įpėdinio teisės tokiu pat ar kitu būdu priimti palikimo¹¹⁵. Taip pat yra ir tuo atveju, jeigu vienas įpėdinis kreipiasi į notarą su prašymu priimti palikimą, o kitas įpėdinis pradeda faktiškai valdyti paveldimą turta, kas reiškia, kad abu įpėdiniai išreiškė valią priimti palikimą, tiesiog skirtingais palikimo priėmimo būdais. Išimtis iš šios taisyklės yra palikimo priėmimas pagal turto apyrašą – jeigu bent vienas įpėdinis priėmė palikimą pagal turto apyrašą, tai ir visi kiti įpėdiniai laikomi priėmusiais palikimą pagal turto apyrašą¹¹⁶.

Kai kuriose užsienio valstybėse, pavyzdžiui, Vokietijoje ar Estijoje, galioja romėniškasis principas, kurio dauguma valstybių yra atsakę, t. y. palikimo priėmimas pagal nutylėjimą¹¹⁷. Tai reiškia, kad šiose valstybėse nereikia išreikšti valios norint priimti palikimą – palikimas laikomas priimtu, jei įpėdiniai jo neatsisako. Vokietijoje pareiškimas dėl palikimo atsisakymo yra išsakomas žodžiu paveldėjimo teisme arba pateikiamas notarine forma¹¹⁸. Estijoje įpėdinis privalo kreiptis į notarą ir pradėti paveldėjimo procedūrą. Tuomet, jeigu per trijų mėnesių terminą, kuris pradamas skaičiuoti nuo tada, kai palikėjas sužinojo apie palikimo atsiradimą, įpėdinis neatsisako palikimo, yra laikoma, kad jis palikimą priėmė¹¹⁹.

---

¹¹⁵Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. rugsėjo 17 d. nutartis *civilinėje byloje V. V. v. V. M. Nr. 3K-3-434/2013*.

¹¹⁶Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. VIII–1864.

¹¹⁷AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., *et al. Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 271.

¹¹⁸Europos teisminis tinklas (civilinėse ir komercinėse bylose) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-de-lt.do?member=1>.

¹¹⁹Europos teisminis tinklas (civilinėse ir komercinėse bylose) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-ee-lt.do?member=1>.

Daugumoje Europos valstybių, kuriose yra nustatyta įpėdinio pareiga išreikšti valią priimti palikimą, yra galimi panašūs palikimo priėmimo būdai kaip ir Lietuvoje. Tik ne visose šalyse yra numatytas palikimo priėmimas faktiškai pradėjus valdyti turtą. Pavyzdžiui, Prancūzijoje galima priimti paveldėjimą besąlygiškai, priimti palikimą pagal apyrašą arba atsisakyti paveldėjimo. Prancūzų civilinis kodeksas numato, kad jei įpėdinis atlieka veiksmus, kuriuos gali atlikti tik įpėdinis, taip išreiškiama valia palikimą priimti¹²⁰ (Lietuvoje tai atitinka faktinį turto valdymą). Taip pat ir Latvijoje atsiradus palikimui įpėdinis atlieka aktyvius veiksmus – pateikia pareiškimą notarui dėl palikimo priėmimo (besąlygiškai arba pagal apyrašą) arba atlieka veiksmus, iš kurių matyti, kad asmuo pripažįsta save įpėdiniu ir priima palikimą¹²¹.

Viena svarbiausių priežasčių renkantis palikimo priėmimo būdą yra atsakomybė už palikėjo skolas. Pradėjus faktiškai valdyti turtą ar kreipiantis į notarą dėl palikimo priėmimo, įpėdinis už paveldimas skolas atsakys visu savo turtu, o renkantis paveldėjimo priėmimą pagal turto apyrašą, įpėdinis atsakys tik paveldimu turtu, t. y. išvengs atsakomybės už palikėjo skolas savo asmeniniu turtu. Todėl prieš pradedant analizuoti palikimo priėmimo būdus, autorės nuomone, būtų tikslinga trumpai apžvelgti įpėdinių atsakomybę už palikėjo skolas bei kokios įpėdinių ribotosios atsakomybės sistemos yra nustatytos užsienyje.

Užsienio valstybėse yra dvi įpėdinių atsakomybės ribojimo sistemos: *cum viribus hereditatis*, kai kreditoriai savo reikalavimus gali tenkinti tik iš paveldimo turto, ir *pro viribus hereditatis*, kai kreditoriai savo reikalavimus gali tenkinti ne tik iš paveldimo, bet ir iš asmeninio įpėdinio turto, bet neviršijant paveldėto turto vertės.

Pirmosios sistemos pagrindiniai elementai yra turto apyrašo sudarymas; turto likvidavimo procedūros nustatymas; kreditorių sąrašo sudarymas; apribojimas įpėdiniams disponuoti paveldimu turtu; turtas, atsiskaičius su kreditoriais yra perduodamas įpėdiniams¹²². Palikimo apyrašo sudarymo tikslas yra apsaugoti įpėdinių turtinius interesus, kad jiems nereikėtų atsakyti už įpėdinio skolas asmeniniu turtu. Šis institutas leidžia kreditoriams savo reikalavimus tenkinti tik iš paveldimo turto, įpėdinio turtą,

---

¹²⁰Europos teisminis tinklas (civilinėse ir komercinėse bylose) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-fr-en.do?member=1>.

¹²¹AUGYTĖ-KAMARAUSKIENĖ, L., et al. *Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 272.

¹²²BUBLIENĖ D., ČAPLINSKIENĖ, E. *Ribota įpėdinių atsakomybė už palikėjo skolas*. *Teisė*, 2011, 81, p. 13.

turėtą iki palikimo priėmimo, paliekant atskirtą ir nepasiekiamą palikėjo kreditoriams¹²³. Šiai sistemai priklauso Nyderlandai, Vokietija, Ispanija. Vokietijos civiliniame kodekse numatyta, kad nustačius turto administravimą, įpėdinis netenka teisės disponuoti ir valdyti paveldimą turta¹²⁴.

Antrosios sistemos pagrindiniai aspektai yra: turto apyrašo sudarymas (pagrindinis tikslas yra nustatyti ir fiksuoti turto vertę); įpėdinių teisė disponuoti paveldimu turtu nėra apribota; kreditoriai negali reikšti reikalavimų iki apyrašo sudarymo; turtas nėra likviduojamas norint padengti mirusiojo skolas. Šios sistemos esmė yra turto apyrašo sudarymas, bet jame yra nustatoma ir fiksuojama turto vertė¹²⁵. Kiekviena šalis pasirenka momentą nuo kurio bus įvertinama paveldimo turto vertė. Šios sistemos taikymo pavyzdžiai yra Estija, Latvija, Prancūzija. Estijos paveldėjimo įstatyme¹²⁶ yra numatyta, kad apyraše nurodomi visi paveldimi daiktai, teisės ir pareigos, esančios palikimo atsiradimo metu, jų aprašymas ir vertinimas. Vadinasi, turto vertės nustatymo momentas turi būti palikimo atsiradimo laikas. Latvijos įstatymai nenumato, kuriuo momentu fiksuojama paveldimo turto vertė, kuri apriboja įpėdinio atsakomybę¹²⁷.

Teisės doktrinoje nėra vienareikšmiškos nuomonės, kuri įpėdinių atsakomybės už palikėjo skolas ribojimo sistema galioja Lietuvoje¹²⁸. Iš vienos pusės, Lietuvoje įpėdinis, priėmęs palikimą pagal antstolio sudarytą turto apyrašą, už palikėjo skolas atsako tik paveldėtu turtu¹²⁹, kaip yra numatyta *cum viribus hereditatis* sistemoje, tačiau Lietuvoje nėra numatytų kitų šios sistemos aspektų, t. y. įpėdinių teisės disponuoti paveldimu turtu ribojimo, kreditorių informavimo ir turto realizavimo tvarka¹³⁰. Kiti aspektai yra panašūs į *pro viribus hereditatis* sistemą: kreditoriai negali reikšti reikalavimų iki turto apyrašo sudarymo, turtas nėra likviduojamas siekiant atsiskaityti su kreditoriais. Todėl šiuo atveju egzistuoja teisės spragos tiek dėl nepakankamai išsamaus teisinio reguliavimo¹³¹.

---

¹²³AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., et al. *Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 397.

¹²⁴Vokietijos Federacijos civilinis kodeksas [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html#p6583>.

¹²⁵BUBLIENĖ D., ČAPLINSKIENĖ, E. *Ribota įpėdinių atsakomybė už palikėjo skolas*. *Teisė*, 2011, 81, p. 15.

¹²⁶Estijos paveldėjimo įstatymas [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 1 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/506112013007/consolide>>.

¹²⁷BUBLIENĖ D., ČAPLINSKIENĖ, E. *Ribota įpėdinių atsakomybė už palikėjo skolas*. *Teisė*, 2011, 81, p. 15.

¹²⁸AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., et al. *Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 398.

¹²⁹Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. VIII–1864.

¹³⁰AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., et al. *Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 402.

¹³¹*Ibid.*

2.4.1. Palikimo priėmimas kreipiantis su pareiškimu į notarą

Palikimo priėmimas kreipiantis į notarą su prašymu priimti palikimą yra įtvirtintas Civilinio kodekso 5.50 straipsnio 2 dalyje. Šiame straipsnyje numatyta, kad įpėdinis laikomas priėmusiu palikimą nuo palikimo atsiradimo dienos, kai dėl palikimo priėmimo pateikia pareiškimą notarui¹³². Įstatyme nereikalaujama, kad notarui pareiškimą pateikęs asmuo atliktų kokius nors papildomus aktyvius veiksmus, pvz., pradėtų valdyti turtą. Dėl šios procedūros paprastumo tai yra dažniausiai praktikoje pasitaikantis palikimo priėmimo būdas¹³³.

Palikimo priėmimas nėra asmeninis įpėdinio sandoris – jis palikimą gali priimti ir per atstovą¹³⁴. Teisės aktuose nėra nustatyta, kad pareiškimas dėl palikimo priėmimo būtų sudaromas notarine forma, vadinasi, palikimas gali būti priimamas visomis valios išreiškimo formomis (išskyrus tylėjimą, nes Lietuvos įstatymai tylėjimą kaip valios išraiškos formą pripažįsta tik įstatymo ar sandorio šalių susitarimo numatytais atvejais¹³⁵). Civilinio kodekso 1.71 straipsnyje numatyta, kad laisva valia gali būti išreikšta žodžiu, raštu (paprasčia arba notarine forma) arba konkludentiniais veiksmais¹³⁶. Tais atvejais, kai įstatymas nenumato konkrečios sandorio sudarymo formos, sandorį galima sudaryti ir konkludentiniais veiksmais – paveldėjimo procese faktiškai pradėjus valdyti turtą. Praktikoje beveik visi palikimo priėmimo pareiškimai sudaromi patvirtinus notarui¹³⁷. Todėl kyla klausimas – ar tokį pareiškimą dėl palikimo priėmimo notaras turi tvirtinti kaip sandorį – išsiaiškinti paduodančio pareiškimą asmens valią, išsiaiškinti palikimą priimančiam asmeniui šio sandorio sudarymo pasekmes, t. y. elgtis taip, kaip šiuo metu elgiasi Lietuvos notarai tvirtindami sandorius, ar užtenka pagal Lietuvos teisę tik įregistruoti šį pareiškimą kaip gaunamą dokumentą. Praktikoje notarai nustato asmens tapatybę pagal pateiktą asmens dokumentą, kai įpėdinis atvyksta pas notarą išreikšti valios dėl palikimo priėmimo ir kartu priima raštišką įpėdinio palikimo priėmimo pareiškimą. Taigi, šiam sandoriui būdinga tam tikra forma, kurią sudaro valios išraiška raštu (pareiškimas), ir konkludentiniai veiksmai (pareiškimo padavimas notarui)¹³⁸.

---

¹³²Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. VIII–1864.

¹³³Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 15 d. Apžvalga bylose dėl paveldėjimo Nr. AC-47-1. Teismų praktika. 2018, 47.

¹³⁴AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., et al. *Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 229.

¹³⁵Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. VIII–1864.

¹³⁶*Ibid.*

¹³⁷AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., et al. *Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 262.

¹³⁸*Ibid.*

Kaip minėta anksčiau, įstatymai nedetalizuoja, kokiomis formomis turėtų būti pateikiamas pareiškimas dėl palikimo priėmimo notarui, todėl yra svarstyta, kaip turėtų elgtis notari, gavę elektroninį ar paprastą laišką, kuriame asmuo išreiškia valią priimti palikimą. Visais atvejais notari, norėdami patvirtinti įpėdinio palikimo priėmimo pareiškimą, turi turėti galimybę nustatyti asmens tapatybę ir valią¹³⁹. Todėl pagal dabartinę notariato praktiką, notaras, gavęs laiško formos kreipimąsi dėl palikimo priėmimo, jo neregistruoja notarinėje knygoje ir paveldėjimo bylos neužveda. Tokiu atveju notari dažniausiai išsiunčia raštą atgaliniu adresu, kuriame nurodyta, kad pareiškimas yra gautas, tačiau norint jį užregistruoti ir pradėti palikimo priėmimo procedūrą yra būtina atvykti pas notarą asmeniškai arba per įgaliotinį ir pateikti pareiškimą notaro kontoroje, kur notaras galėtų nustatyti asmens tapatybę ir jo tikrąją valią. Šiuo metu nėra nustatytų taisyklių, kaip susiklosčius tokioms aplinkybėms turėtų elgtis notaras. Šiais laikais sparčiai besivystant technologijoms ir atsiradus galimybei asmens tapatybę nustatyti internetu, autorės nuomone turėtų būti numatyta procedūra, kad pareiškimas dėl palikimo priėmimo būtų užregistruojamas elektroniniu būdu. Pavyzdžiui, šiuo metu jau yra galimybė kai kuriuos dokumentus pasirašyti elektroniniu parašu, kuris yra sudarytas iš dviejų kvalifikuotų valstybės įmonės Registrų centro išduodamų skaitmeninių sertifikatų: asmens identifikavimui skirto skaitmeninio sertifikato, kuris yra elektroninis asmens tapatybės liudijimas – jis susieja elektroninį parašą su pasirašančiuoju asmeniu ir patvirtina arba leidžia nustatyti pasirašančiojo asmens tapatybę, o pasirašymui skirtas skaitmeninis sertifikatas užtikrina elektroniniu parašu pasirašytų duomenų tikrumą ir jų apsaugą nuo klastojimo¹⁴⁰.

Rusijos civilinio kodekso 1153 straipsnyje¹⁴¹ yra išspręstas klausimas dėl įstatymo nustatyta tvarka nepatvirtinto pareiškimo gavimo. Jis turi būti registruojamas gaunamų dokumentų žurnale, o piliečiui yra siunčiamas laiškas, kuriame paaiškinama, kokius veiksmus ir kokiais terminais jis turi atlikti norėdamas priimti palikimą, kadangi Rusijoje, kaip ir Lietuvoje, šis gautas laiškas teisinių pasekmių nesukuria.

Notaras, kuris patvirtina pareiškimą dėl palikimo priėmimo, kartu suteikia teisinę konsultaciją – išaiškina įpėdiniui visą teisinę informaciją apie šį sandorį, nes palikimo priėmimas yra neatšaukiamas sandoris, kuris yra esminis paveldėjimo procese, todėl ypač

---

¹³⁹*Ibid.* p. 270.

¹⁴⁰Elektroninis.lt [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. kovo 31 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.elektroninis.lt/lt/apie/nid-513>>.

¹⁴¹Rusijos Federacijos civilinis kodeksas [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.russian-civil-code.com/PartIII/SectionV/Subsection1/Chapter64.html>>.

svarbu, jog įpėdinis suvoktų palikimo priėmimo ar jo atsisakymo teisinius padarinius. Neretai asmenys, pretenduojantys į palikimą, nežino apie palikimo priėmimo besąlygiškumą, nedalumą, atsakomybę už palikėjo skolas¹⁴² ir kitus svarbius aspektus. Notaras patvirtintą įpėdinio pareiškimą apie palikimo priėmimą registruoja Testamentų registre, todėl žiūrima lanksčiau į reikalavimą, kad pareiškimas gali būti paduodamas tik tam notarui, kuris aptarnauja palikėjo paskutinę gyvenamąją vietą. Tokius teisės aktų pakeitimus¹⁴³ lėmė pasikeitęs gyvenimo tempas, laiko vertė ir žmonių mobilumas¹⁴⁴, todėl ši griežta praktika buvo liberalizuota. Tačiau svarbu, jog palikimo priėmimo pareiškimas ne palikimo atsiradimo vietos notarui turi būti išimtis, o ne nauja praktika, nes tokie veiksmai gali sukelti teisinį neapibrėžtumą. Pavyzdžiui, jei tuo pat metu keli įpėdiniai kreipiasi į skirtingus notarus dėl to paties palikimo priėmimo, notariai gali nežinoti visų faktų, susijusių su paveldėjimu ir įpėdiniui gali suteikti nepilną informaciją apie paveldimą turtą, kitus įpėdinius, terminus ir pan. Tokiais atvejais, kai yra tik vienas įpėdinis arba visų įpėdinių valia yra suderinta, galima kreiptis į Lietuvos notarų rūmus su motyvuotu prašymu dėl paveldėjimo bylos perkėlimo notaro biurui, kuris įpėdiniui ar įpėdiniams yra patogesnis¹⁴⁵.

Nyderlanduose šis klausimas yra išspręstas paprastai – kompetenciją spręsti paveldėjimo klausimus turi visi notariai ir įpėdiniai gali pasirinkti bet kurį iš jų, nebūdami susaistyti mirusiojo paskutinės gyvenamosios vietos¹⁴⁶. Toks teisinis reguliavimas yra skirtas apsaugoti įpėdinių interesus. Notaras šiuose teisiniuose santykiuose yra aktyvus: nustato asmenis, kurie turi įpėdinio statusą, tuomet patikrina, ar yra sudarytas testamentas, ir suteikia teisinę konsultaciją įpėdiniams, ar jie privalo priimti palikimą, ar galbūt geriau būtų jo atsisakyti. Prie notarinių funkcijų taip pat priskirtas palikimo

---

¹⁴²AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., *et al. Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 263.

¹⁴³Lietuvos Respublikos teisingumo ministras 2006 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 1R-481 „Dėl notarų gyventojams teikiamų teisinių paslaugų poreikių vertinimo metodikos patvirtinimo“ pripažino netekusiu galios Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. gegužės 17 d. įsakymą Nr. 1R121 „Dėl notarų gyventojams teikiamų teisinių paslaugų poreikių vertinimo metodikos patvirtinimo“ ir numatė teisę Lietuvos notarų rūmų prezidentui arba jį pavaduojančiam viceprezidentui, esant suinteresuoto asmens prašymui, nuspręsti turto paveldėjimo bylą perduoti vesti kitam notarui.

¹⁴⁴AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., *et al. Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 264.

¹⁴⁵Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymas *Dėl notarų gyventojams teikiamų teisinių paslaugų poreikių vertinimo metodikos patvirtinimo*. Valstybės žinios, 2007–01–06, Nr. 2–94

¹⁴⁶Europos teisminis tinklas (civilinėse ir komercinėse bylose) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-nl-en.do?member=1>.

apyrašo sudarymas, jo paskirstymo tvarkos nustatymas. Notaras taip pat gali padėti įpėdiniams įvykdyti mokestines prievolės¹⁴⁷.

Pareiškimas dėl palikimo priėmimo yra vienašalis sandoris, kuris yra sudaromas raštu, atvykus pas notarą. Šis sandoris išreiškia neatšaukiamą įpėdinio valią priimti palikimą arba jo atsisakyti. Įpėdinis negali atsiimti pareiškimo dėl palikimo priėmimo¹⁴⁸, todėl notaro funkcija – išaiškinti įpėdiniui visas šio sandorio pasekmes – yra labai svarbi. Vienintelė išimtis iš šios taisyklės yra tokia, kad kuomet įpėdinis išreiškia valią priimti palikimą pradėdamas faktiškai valdyti turtą, jis turi teisę per palikimui priimti nustatytą terminą jo atsisakyti, paduodamas pareiškimą palikimo atsiradimo vietas notarui¹⁴⁹.

Taigi, Lietuvos paveldėjimo procese pagrindines funkcijas atlieka notaras, o kitos institucijos, tokios kaip teismai ar antstoliai, atlieka pagalbines funkcijas. Notaro vaidmuo šiame procese prasideda nuo pareiškimo dėl palikimo priėmimo tvirtinimo ir baigiasi paveldėjimo teisės liudijimo išdavimu¹⁵⁰. Notarai paveldėjimo bylas tvarko tokiose šalyse kaip Estija, Latvija, Ispanija. Tačiau kai kuriose Europos valstybėse paveldėjimo bylas veda ne notarai, o kitos institucijos. Pavyzdžiui, Graikijoje yra paveldėjimo teismai, kur jurisdikcija nustatoma pagal regioną, kuriame mirusysis savo mirties metu turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, arba, jeigu nuolatinės gyvenamosios vietos nėra, įprastos gyvenamosios vietos regiono apygardos civilinis teismas, kuris priima pareiškimus dėl palikimo priėmimo, išduoda paveldėjimo pažymėjimus ir kitas su paveldėjimu susijusias funkcijas, kai tuo tarpu notarai surašo viešus ir užantspauduotus testamentus¹⁵¹. Atitinkamai, ir Vokietijoje yra paveldėjimo teismai, kurie atlieka pagrindines su paveldėjimu susijusias funkcijas, o notarai surašo ir tvirtina oficialiuosius testamentus, saugo asmeninius testamentus, patvirtina parašo tikrumą¹⁵². Čekijoje kompetenciją nagrinėti visas bylas dėl paveldėjimo turi apylinkės teismai, įskaitant palikimo ar testamentinės išskirtinės priėmimą ar atsisakymą, taip pat privalomosios palikimo dalies patvirtinimą. Minėtoje valstybėje notaras veikia ir sprendimus byloje priima teismo vardu

---

¹⁴⁷*Ibid.*

¹⁴⁸VILEITA, A. *Paveldėjimo teisė*. Vilnius: Justitia, 2011, p. 111.

¹⁴⁹Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. VIII–1864.

¹⁵⁰MAJŪTĖ, V., *et al.* *Notariato teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2014, p. 250.

¹⁵¹Europos teisminis tinklas (civilinėse ir komercinėse bylose) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-el-lt.do?member=1#toc_5_2>.

¹⁵²Europos teisminis tinklas (civilinėse ir komercinėse bylose) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-de-lt.do?member=1#toc_5_2>.

pagal iš anksto nustatytus tvarkaraščius. Čekijos teisės aktuose yra numatyta, kad paveldėjimo byloje dalyvaujančios šalys negali pasirinkti notaro¹⁵³. Taigi, negalima nuvertinti notaro vaidmens ir tose valstybėse, kuriose pagrindines funkcijas atlieka teismai, nes notarai atlieka svarbų vaidmenį – tvirtina oficialius testamentus, o kai kuriose šalyse netgi veikia teismo vardu.

Prancūzijoje, kaip jau buvo minėta, įpėdiniai turi tris galimybes: palikimą priimti besąlygiškai, priimti palikimą pagal turto apyrašą arba atsisakyti palikimo. Besąlygiškai priimti paveldėjimą galima tiesiogiai arba netiesiogiai. Netiesiogiai jis priimamas tuomet, kai teisę į paveldėjimą turintis asmuo atlieka veiksmus, kurie neišvengiamai reiškia jo ketinimą priimti paveldėjimą¹⁵⁴ (tokie veiksmai Lietuvoje atitinka palikimo priėmimą faktiškai pradėjus valdyti turta).

2.4.2. Palikimo priėmimas sudarant turto apyrašą

Nuo 2001 m. liepos 1 d. įsigaliojus naujam civiliniam kodeksui, buvo įtvirtinta bendra taisyklė dėl įpėdinio atsakomybės už palikėjo skolas – kad įpėdinis, priėmęs palikimą, atsako už palikėjo skolas visu savo turtu. Todėl iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, kad įstatymo nuostatos, reglamentuojančios įpėdinio atsakomybę už skolas, iš esmės pablogino jų padėtį, palyginus su iki tol galiojusiū teisiniu reglamentavimu¹⁵⁵. Iki naujo Civilinio kodekso priėmimo galiojusiame 1964 m. Lietuvos tarybų socialistinės Respublikos civiliniame kodekse buvo numatyta, kad priėmęs palikimą, įpėdinis atsako už palikėjo skolas tik jam perėjusio paveldėto turto tikrosios vertės ribose¹⁵⁶. Tačiau tuo pačiu 2001 m. atsirado naujas institutas – palikimo priėmimas sudarant turto apyrašą, kuris leidžia apriboti atsakomybę paveldimu turtu. Šio instituto atsiradimą lėmė tai, kad augant ekonomikai, žmonės įgydavo vis daugiau turto, tuo pačiu didėjo ir skoliniai įsipareigojimai, todėl atsirado tokio instituto sukūrimo būtinybė, norint apsaugoti įpėdinių

---

¹⁵³Europos teisminis tinklas (civilinėse ir komercinėse bylose) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-cz-lt.do?member=1#toc_5_1>.

¹⁵⁴Europos teisminis tinklas (civilinėse ir komercinėse bylose) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-fr-lt.do?member=1>.

¹⁵⁵AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., *et al.* *Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 274.

¹⁵⁶Lietuvos tarybų socialistinės respublikos civilinis kodeksas. *Vyriausybės žinios*, 1964–01–01, Nr. 19–138. Negaliojantis.

turtinius interesus. Taigi, Lietuvoje yra numatytas tam tikras įpėdinių, priėmusių palikimą, ir kreditorių interesų derinimo mechanizmas¹⁵⁷.

2011 m. birželio 21 d. buvo priimti Civilinio kodekso pakeitimai¹⁵⁸, kuriais buvo pakeistas tuo metu teisės teorijoje išskiriamas trečiasis palikimo priėmimo būdas – kreipimasis į palikimo atsiradimo vietos apylinkės teismą dėl turto apyrašo sudarymo. Jis nebėra išskiriamas kaip atskiras palikimo priėmimo būdas, o priskirtas prie palikimo priėmimo pateikiant pareiškimą notarui. Civilinio kodekso 5.52 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad jeigu įpėdinis palikimą pageidauja priimti pagal turto apyrašą, ši valia turi būti išreikšta tame pačiame pareiškime dėl palikimo priėmimo, kuris pateikiamas notarui.

Įstatymo pakeitimų priežastys buvo tokios: pirma, turto apyrašo sudarymas yra pripažįstamas kaip nesusijęs su ginčų nagrinėjimu, kas yra pagrindinė teismų funkcija, ir antra, siekiant mažinti teismų darbo krūvį¹⁵⁹, nuspręsta šių veiksmų įgyvendinimą perduoti notarams. Taip pat pripažinta, kad teismų vaidmuo šiame teisių įgyvendinimo etape yra perteklinis ir praktikoje asmenims pasireiškia kaip biurokratinė našta¹⁶⁰. Todėl šiuo metu galiojančiame Civilinio kodekso palikimo priėmimas pagal turto apyrašą yra priskiriamas notarų kompetencijai – priimant palikimą pas notarą galima pasirinkti, ar norima priimti palikimą sudarant turto apyrašą, ar jo nesudarant.

Taip pat buvo svarstoma, ar tikslinga palikti teismo kompetencijai turto apyrašų pildymą ir tikslinimą, nes neretai praktikoje palikimo priėmimo metu įpėdiniui nėra žinomas visas mirusiajam priklausantis turtas/skolos, dėl ko vėliau tenka apyrašą papildyti, o pagal iki 2011 m. birželio 21 d. galiojusias Civilinio kodekso normas (Civilinio kodekso 5.53 str. 7 dalis), šie teisiniai veiksmai irgi buvo priskirti teismų kompetencijai. Lietuvos notarų rūmai taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad ir paveldėjimo teisės liudijimo išdavimo metu gali būti mirusiojo turto, apie kurį įpėdinis nežino. Tokiais atvejais išaiškėjus, kad mirusiajam priklausė daugiau turto, notaras išduoda papildomą paveldėjimo teisės liudijimą, o šiam veiksmui teismo įsikišimas nereikalaujamas¹⁶¹.

Šiuo metu galiojantis teisinis reguliavimas numato, kad jei nors vienas įpėdinis kreipiasi į notarą dėl palikimo priėmimo sudarant turto apyrašą, laikoma, kad visi

---

¹⁵⁷AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., *et al. Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 274.

¹⁵⁸Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.3, 1.65, 2.139, 5.39, 5.50, 5.52, 5.53, 5.54, 5.60 straipsnių pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2011, Nr. 85–4130.

¹⁵⁹AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., *et al. Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 259.

¹⁶⁰Pagrindinio komiteto išvada Civilinio kodekso 1.3, 1.65, 2.139, 5.39, 5.50, 5.52, 5.53, 5.54, 5.60 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui. 2011, Nr. XIP–1414(2).

¹⁶¹*Ibid.*

įpėdiniai bus priėmę palikimą pagal turto apyrašą. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, jog šio instituto paskirtis yra apriboti įpėdinio atsakomybę už skolas¹⁶². Palikimo priėmimas pagal apyrašą yra vienintelis palikimo priėmimo būdas, kuris sudaro sąlygas įpėdiniui apsisaugoti nuo rizikos, kad palikėjo skolos viršys paveldėtą turtą ir dėl to įpėdiniui kils pareiga jas gražinti iš asmeninio turto¹⁶³.

Kasacinio teismo praktikoje buvo kilęs klausimas dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių įpėdinio, priėmusio palikimą pagal antstolio sudarytą turto apyrašą, atsakomybės ribas už palikėjo skolas, aiškinimo ir taikymo, t. y. ar įpėdinio atsakomybė ribojama paveldėtu turtu, ar paveldėto turto verte¹⁶⁴. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, remdamasis lingvistiniu, gramatiniu ir sisteminiu teisės aiškinimo metodais, padarė išvadą, jog įpėdinis, priėmęs palikimą pagal antstolio sudarytą turto apyrašą, už palikėjo skolas atsako tik paveldėtu turtu. Ši išvada aiškintina taip, jog įpėdinių atsakomybė už palikėjo skolas ribojama konkrečiu paveldėtu turtu, o kreditorių reikalavimai gali būti tenkinami tik iš paveldėto turto, bet ne iš paveldėto turto vertės, t. y. jie negali būti tenkinami iš asmeninio įpėdinių turto, nors ir neviršijant paveldėto turto vertės, įpėdiniai savo asmeniniu turtu neatsako už palikėjo skolas¹⁶⁵. Lietuvos teismai nuosekliai laikosi šios kasacinio teismo suformuotos praktikos, kad įpėdiniui priėmus palikimą pagal turto apyrašą, kreditorių reikalavimai gali būti tenkinami tik iš paveldėto turto, o ne paveldėto turto vertės, t. y. jie negali būti tenkinami iš asmeninio įpėdinių turto, nors ir neviršijant paveldėto turto vertės¹⁶⁶.

Notaras, gavęs iš įpėdinio pareiškimą priimti palikimą su turto apyrašu, turi nedelsdamas išduoti įpėdiniui vykdomąjį pavedimą dėl turto apyrašo sudarymo, kurį sudaro palikimo atsiradimo vietos apylinkės teismo veiklos teritorijoje veikiantis antstolis. Civilinio kodekso 5.53 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad per dvi savaites nuo išdavimo antstoliui nepateiktas vykdomasis pavedimas dėl turto apyrašo sudarymo negalioja ir bet kuris įpėdinis turi teisę kreiptis į notarą dėl naujo vykdomojo pavedimo

---

¹⁶²Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 15 d. Apžvalga bylose dėl paveldėjimo Nr. AC-47-1. Teismų praktika. 2018, 47.

¹⁶³Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Vilniaus energija“ v. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos Nr. 3K-7-18/2014.

¹⁶⁴Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2018 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje T. V. v. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos Nr. e3K-7-315-915/2018.

¹⁶⁵Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje B. T. v. I. B. ir V. B. Nr. 3K-3-433/2014.

¹⁶⁶AUGYTĖ-KAMARAUSKIENĖ, L., et al. *Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 280.

išdavimo¹⁶⁷. Tokia įstatymo formuluotė palieka tam tikrus neatsakytus klausimus: ar gali tas pats įpėdinis, kuris per nustatytą terminą nepateikė vykdomojo pavedimo, kreiptis dėl naujo išdavimo pas notarą; kokia procedūra taikoma, jei nėra kitų įpėdinių arba jie nesikreipė dėl pavedimo išdavimo ir ar tai reiškia, kad įpėdinis(iai) laikomi priėmę palikimą be turto apyrašo. Norint apsaugoti įpėdinių interesus, notarinė praktika nurodo, kad įpėdiniui laiku nepateikus notaro pavedimo antstoliui apyrašui sudaryti, įpėdinis gali iš naujo kreiptis į notarą, prašydamas išduoti pakartotinį, naują pavedimą. Prieš jį išduodamas, notaras turi įsitikinti, kad anksčiau išduotas vykdomasis pavedimas nebuvo pateiktas vykdyti – notaras žodžiu ar elektroniniu paštu išsiunčia paklausimą visiems palikimo atsiradimo vietos apylinkės teismo veiklos teritorijoje veikiantiems antstoliams ir nurodo jiems atsakymo pateikimo terminą. Nustatytu terminu negavęs atsakymo, notaras laiko, kad vykdomasis pavedimas nebuvo pateiktas vykdyti¹⁶⁸. Atsakant į antrąjį anksčiau iškeltą klausimą, notarinė praktika remiasi Civilinio kodekso 5.55 straipsnio analogija ir laikoma, kad įpėdinis tokiu atveju priima palikimą be turto apyrašo sudarymo. Tokiu atveju įpėdiniui reikia išaiškinti pasekmes, kad bus laikoma, jog palikimą jis priėmė be apyrašo ir už palikėjo skolas atsakys visu savo turtu¹⁶⁹.

Sudarant turto apyrašą, visus duomenis apie paveldėjimo objektus ir palikėjo skolines teises ir pareigas turi pateikti įpėdinis – jis yra atsakingas už visapusišką ir teisingą duomenų pateikimą. Apyrašo pabaigoje įpėdinis pasirašo liudijimą, kuris tolygus priesaikai, jog apyraše yra nurodytas visas įpėdiniui žinomas palikėjo turtas bei skoliniai įsipareigojimai. Kasacinis teismas yra pasisakęs, kad į apyrašą turi būti įtrauktos visos palikėjo skolinės teisės ir pareigos. Jeigu kuri nors palikėjo skolinė pareiga ar teisė yra ginčijama, ji vis tiek turi būti įtraukiama į turto apyrašą (tokiu atveju apyraše galima nurodyti, kad teisė ar pareiga yra ginčijama)¹⁷⁰. Palikėjo skolinių pareigų paveldėjimas bet kuriuo palikimo priėmimo būdu neužkerta kelio įpėdiniui ginčyti šias skolas ir kreditoriaus turtines pretenzijas, o kreditoriui nesuteikia teisės į priverstinį jo pretenzijų

---

¹⁶⁷Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. VIII–1864.

¹⁶⁸Lietuvos notarų rūmų prezidiumo 2011 m. spalio 27 d. nutarimu Nr. 14.3 patvirtintos konsultacijos „Dėl palikimo priėmimo pagal apyrašą“ 8 punktas. Lietuvos notarų rūmų prezidiumo 2012 m. sausio 26 d. nutarimu Nr. 11.1 patvirtintų Testamentų tvirtinimo ir paveldėjimo bylų tvarkymo rekomendacijų 7 priedas. Notariatas, 2013, Nr. 16, p. 37.

¹⁶⁹AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., *et al. Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 283.

¹⁷⁰Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje E. D. B. v. antstolis Irmantas Gaidelis Nr. 3K–3–444–611/2016.

patenkinimą¹⁷¹. Toks reglamentavimas yra skirtas apsaugoti kreditorių interesus, kad jiems būtų sumokėtos visos palikėjo skolos. Jei įpėdinis nenurodo visų jam žinomų duomenų, reikalingų sudarant turto apyrašą, Civilinio kodekso 5.54 str. yra numatyta atsakomybė – už palikėjo skolas tokiu atveju įpėdinis atsako visu turtu. Kartu reikia pabrėžti, jog neužtenka konstatuoti, kad įpėdinis nepateikė visų jam žinomų duomenų, taip pat reikia nustatyti priežastis, dėl kurių įpėdinis neatliko šių veiksmų, t. y. ar dėl savo kaltų veiksmų (tyčios ar didelio neatsargumo), ar dėl objektyvių aplinkybių (jam nebuvo žinomos palikėjo skolos ar turtinės teisės)¹⁷².

Palikimo priėmimas pagal turto apyrašą ir įpėdinio atsakomybės apribojimas paveldimo turto apimtimi glaudžiai susijęs su kreditorių teisėmis ir kitu paveldėjimo teisės institutu – palikėjo kreditorių reikalavimų pareiškimu įpėdiniams¹⁷³. Civilinio kodekso 5.63 straipsnio 1 dalyje nustatytas trijų mėnesių terminas, kuris skaičiuojamas nuo palikėjo mirties momento, per kurį kreditoriai gali pareikšti savo kreditorinius reikalavimus. Vienas iš šio teisinio reglamentavimo tikslų yra apsaugoti įpėdinių interesus, kad jie žinotų apie palikėjo skolas ir galėtų pasirinkti jiems naudingą palikimo priėmimo būdą. Tuo pačiu yra saugomas teisinių santykių stabilumas, kad įpėdiniams nebūtų pareikšta papildomų kreditorinių reikalavimų, apie kuriuos įpėdiniai, sprendami dėl palikimo priėmimo būdo, nežinojo ir dėl kurių galėtų iš esmės pasikeisti palikimą priėmusių įpėdinių turtiniai santykiai¹⁷⁴.

Palikimo priėmimas pateikiant pareiškimą notarui tiek su turto apyrašo sudarymu, tiek be jo, yra vienašalis neatšaukiamas įpėdinio sandoris, t. y. įpėdinis negali atsiimti pareiškimo dėl palikimo priėmimo. Įpėdinis gali ginčyti šį sandorį bendraisiais sandorių negaliojimo pagrindais (numatyti Civilinio kodekso 1.80 – 1.93 straipsniuose), išskyrus Civilinio kodekso 1.91 str. numatytu atveju – kasacinis teismas yra pasisakęs, kad asmuo negali reikalauti pripažinti palikimo priėmimo sandorį negaliojančiu kaip sudarytą suklydus, jeigu jis nežinojo palikimo sudėties¹⁷⁵. Kitoje byloje kasacinis teismas pasisakė,

---

¹⁷¹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje *Vilniaus apskrities valstybinė mokesčių inspekcija v. UAB „Vilniaus energija“* Nr. 3K-3-63/2011.

¹⁷²Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 15 d. Apžvalga bylose dėl paveldėjimo Nr. AC-47-1. Teismų praktika. 2018, 47.

¹⁷³AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., et al. *Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 283.

¹⁷⁴*Ibid.* p. 290.

¹⁷⁵Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 1 d. nutartis civilinėje byloje *A. R. v. I. T. A.* Nr. 3K-3-66/2012.

kad asmuo, įgyvendindamas savo subjektines teises, turi veikti atidžiai ir rūpestingai, o nesilaikydamas šio reikalavimo – prisiimti galinčius kilti neigiamus padarinius¹⁷⁶.

Užsienio valstybėse reglamentavimas dėl palikimo priėmimo sudarant turto apyrašą yra panašus kaip ir Lietuvoje, daugumoje Europos valstybių yra numatytas palikimo priėmimas sudarant turto apyrašą, tačiau dažniausi skirtumai dėl reglamentavimo yra skirtingi subjektai, kurie atsakingi už apyrašo sudarymą ir įpėdinio atsakomybės ribos už palikėjo skolas. Tiek Latvijoje, tiek Lenkijoje yra galimybė priimti palikimą sudarant turto apyrašą. Įpėdinio, kuris priėmė palikimą šiuo būdu, atsakomybė ribojama ne paveldėtu turtu, kaip yra Lietuvoje, bet paveldimo turto verte. Latvijos Respublikos civiliniai įstatymai numato, kad įpėdinis, priėmęs palikimą pagal apyrašą, turi teisę iš paveldimo turto vertės atimti sumas, reikalingas palikėjui laidoti, apyrašui parengti ir kitoms teismo išlaidoms padengti¹⁷⁷.

Nyderlandų civilinis kodeksas, kaip ir Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas numato, kad palikėjo kreditorių reikalavimai gali būti tenkinami tik iš paveldimo turto. Nyderlandų civilinis kodeksas taip pat detalai reglamentuoja procedūrą dėl palikėjo skolinių pareigų vykdymo tvarkos. Palikėjo turtas turi būti realizuojamas pagal Nyderlandų civilinio kodekso nuostatas, kai bent vienas iš įpėdinių priima palikimą pagal turto apyrašą. Visų pirma, kreditoriai viešu kvietimu yra raginami pareikšti reikalavimus, yra sudaromas reikalavimų tenkinimo eilės sąrašas, su kuriuo gali susipažinti tiek kreditoriai, tiek įpėdiniai ar testamentinės išskirtinės gavėjai. Tuomet turtas yra realizuojamas ir gautos lėšos, skirstomos pagal reikalavimų tenkinimo eilę, išmokamos kreditoriams. Nyderlandų civilinio kodekso 211 straipsnyje yra nustatytas draudimas įpėdiniui disponuoti turtu, kuris sudaro palikimą, be likvidatoriaus ar apylinkės teismo leidimo. Be to, pagal to paties kodekso 215 straipsnį, likvidatorius paveldimą turtą gali realizuoti ir paversti į pinigines lėšas tokia apimtimi, kiek reikia palikėjo skoloms padengti¹⁷⁸. Taigi, Nyderlanduose reglamentavimas yra labai panašus kaip ir Lietuvoje.

Prancūzijoje palikimo priėmimas pagal apyrašą reiškia, kad pirmosios instancijos teismo, kurio jurisdikcijai priklausančioje teritorijoje atsirado palikimas, kanceliarijai turi būti pateiktas pareiškimas, kuriuo galima užtikrinti, kad įpėdinio asmeninis turtas nebūtų

---

¹⁷⁶*Ibid.*

¹⁷⁷ČAPLINSKIENĖ, E. *Kas atsakys už palikėjo skolas? Paveldėjimo teisės Europeizacijos perspektyvos – link Europos testamento*. Konferencijos, vykusios 2009 m. gruodžio 5 d., pranešimai. Vilnius, 2010, p. 61.

¹⁷⁸Nyderlandų civilinis kodeksas [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 5 d]. Prieiga per internetą: <<http://www.dutchcivillaw.com/civilcodebook044.htm>>.

painiojamas su paveldimu turtu, t. y. įpėdinis privalėtų padengti paveldėtas skolas, kurios neviršija jo priimto turto vertės¹⁷⁹.

Taigi, palikimo priėmimas pagal apyrašą yra numatytas daugelyje Europos valstybių, tačiau šio palikimo priėmimo būdo nėra Rusijos civiliniuose įstatymuose. Dažniausiai pasitaikantis subjektas, sudarantis palikimo apyrašą, yra teismas, bet kai kuriose šalyse tokia kompetencija yra suteikiama notarui. Svarbu ir tai, kad daugelyje valstybių, sudarius palikimo apyrašą, įpėdinis turi teisę sužinoti visą informaciją tiek apie paveldimą turtą, tiek apie ir skolinius įsipareigojimus. Tačiau toks reglamentavimas yra skirtas apsaugoti įpėdinius, jų turtinius įsipareigojimus, ir gali pažeistikreditorių interesus.

2.4.3. Palikimo priėmimas faktiškai pradėjus valdyti turtą

Antrasis palikimo priėmimo būdas¹⁸⁰ yra palikimo priėmimas faktiškai pradėjus valdyti turtą. Kaip numatyta Civilinio kodekso 5.51 straipsnyje, įpėdinis laikomas priėmusiu palikimą šiuo pagrindu, jeigu pradėjo valdyti turtą, juo rūpintis kaip savu – nereikalaujama, kad įpėdinio veiksmai būtų teisiškai įforminti; tuo palikimo priėmimas faktiškai pradėjus valdyti turtą iš esmės skiriasi nuo kitų palikimo priėmimo būdų¹⁸¹. Šiuo atveju yra laikoma, kad palikimo priėmimo sandoris yra sudarytas konkludentiniais veiksmais, kai įpėdinis aiškiai išreiškia savo valią tapti paveldimo turto savininku. Palikimo negalima priimti dalimis, todėl įpėdinis, pradėjęs valdyti kokią nors palikimo dalį ar daiktą, laikomas priėmusiu visą palikimą¹⁸². Taip pat priėmęs palikimą pagal šį būdą, įpėdinis už palikėjo skolas atsako visu savo turtu.

Praktikoje šis palikimo priėmimo būdas sukelia daug neaiškumų ir ginčų, nes Civiliniame kodekse nėra nurodomos konkrečios procedūros, koku būdu ar kokia institucija gali pripažinti, kad įpėdinis priima palikimą pradėdamas jį faktiškai valdyti, taip pat nėra reikalavimo išviešinti faktinį valdymą. Įpėdinis, kuris nėra raštu kreipęsis į notarą dėl palikimo priėmimo, tačiau nori įgyvendinti savo nuosavybės teisę į paveldimą turtą, turi įrodyti, jog jis palikimą priėmė faktiškai pradėdamas jį valdyti per tris mėnesius

---

¹⁷⁹Europos teisminis tinklas (civilinėse ir komercinėse bylose) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-fr-lt.do?member=1>.

¹⁸⁰Kaip buvo aptarta ankstesnėje darbo dalyje, palikimo priėmimas pagal turto apyrašą nėra išskiriamas kaip atskiras palikimo priėmimo būdas, todėl palikimo priėmimas faktiškai pradėjus valdyti turtą šiame magistro darbe yra įvardinamas kaip antrasis palikimo priėmimo būdas.

¹⁸¹Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 15 d. Apžvalga bylose dėl paveldėjimo Nr. AC-47-1. Teismų praktika. 2018, 47.

¹⁸²VILEITA, A. *Paveldėjimo teisė*. Vilnius: Justitia, 2011, p. 112

nuo paveldėjimo atsiradimo dienos. Tačiau vien turto valdymas nesukuria nuosavybės teisės į paveldimą turtą. Įpėdinis, norėdamas remtis nuosavybės teise į paveldėtą turtą prieš trečiuosius asmenis, turi įregistruoti šią nuosavybės teisę viešajame registre (Civilinio kodekso 1.75 str.)¹⁸³. Norėdamas įregistruoti savo nuosavybės teisę į paveldimą turtą, įpėdinis turi kreiptis į teismą dėl juridinio fakto nustatymo, t. y. palikimo priėmimo faktiškai pradėjus jį valdyti, ir įrodyti, kad jis valdė turtą bei juo rūpinosi kaip savu. Taip pat į teismą įpėdinis turi kreiptis tais atvejais, kai tarp įpėdinių, priėmusių palikimą, kyla nesutarimų, ar konkretus įpėdinis priėmė palikimą pradėdamas turtą faktiškai valdyti ir jei neturi ar negali gauti šių faktų patvirtinančių dokumentų.

Teismų praktikoje numatyta, kad faktinis palikimo priėmimas reiškia, jog įpėdinis atlieka veiksmus, kuriais nurodo, kad siekia įgyti palikėjo turtą nuosavybės teise. Ar šie veiksmai atlikti, sprendžiama iš: 1) veiksmų fakto ir 2) veiksmų pobūdžio¹⁸⁴. Veiksmų faktas reiškia, kad palikimo priėmimo veiksmai yra atlikti faktiškai, t. y. įpėdinis perima palikėjo turtą ir jį pradeda valdyti. Veiksmų pobūdis nurodo įpėdinio aktyvius veiksmus, kuriais jis aiškiai išreiškia valią palikėjo daiktus įgyti nuosavybėn (tvarko turtą, juo naudojasi, moka už jį mokesčius ir atlieka kitus panašaus pobūdžio veiksmus¹⁸⁵).

Lietuvos teismai, aiškindami teisės normas, reglamentuojančias palikimo priėmimą faktiškai pradėjus valdyti turtą, nurodo, kad pastarieji veiksmai yra suprantami kaip aktyvūs įpėdinio veiksmai, kuriais jis išreiškia valią įgyti nuosavybės teisę į palikimo objektą, tuo pačiu turto valdymas ir rūpinimasis juo kaip savu turtu.

Vien tas faktas, jog įpėdinis tęsė naudojimąsi turtu ir turto priežiūrą, pradėjęs iki palikėjo mirties tokiu pagrindu, kuris nesukuria nuosavybės teisės, vienareikšmiškai nepatvirtina įpėdinio valios teisės naudotis turtu perkelti į kokybiškai naują stadiją – naudojimąsi, valdymą ir disponavimą turtu kaip nuosavybe¹⁸⁶. Kiekvienas atvejis yra individualus – teismas turi įvertinti visas aplinkybes, atsižvelgti tiek į objektyvias sąlygas, tokias kaip: kiek laiko, koku būdu ir kaip įpėdinis naudojosi paveldėjimo objektu¹⁸⁷, tiek

---

¹⁸³Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje A. J. v. V. Ž. Nr. 3K-3-86/2007.

¹⁸⁴Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. sausio 26 d. nutartis civilinėje byloje S. M. ir M. M. v. E. P. ir B. L. Nr. 3K-3-10/2012.

¹⁸⁵Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje J. G. v. A. B. Nr. 3K-3-586/2007.

¹⁸⁶Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje R. E. S. v. S. V. W. Nr. 3K-3-381/2011.

¹⁸⁷Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 15 d. Apžvalga bylose dėl paveldėjimo Nr. AC-47-1. Teismų praktika. 2018, 47.

į subjektyvias: kokie buvo įpėdinio tikslai valdant turtą, ar rūpinosi paveldimu objektu kaip to turto savininkas.

Tais atvejais, kai kiti įpėdiniai neginčija palikimo priėmimo pradėjus faktiškai valdyti turtą ir įpėdinis pateikia tai patvirtinančius dokumentus (mokesčių už paveldimą turtą ar už paveldimo turto remontą mokėjimą patvirtinančius dokumentus), įpėdinis neprivalo kreiptis į teismą dėl juridinio fakto nustatymo¹⁸⁸. Esant tokiai situacijai, notaras gali pats nustatyti, kad įpėdinis priėmė palikimą faktiškai pradėjęs valdyti turtą.

Taigi, toks palikimo priėmimo būdas sukuria daug neužtikrintumo ir nestabilumo paveldėjimo teisiniuose santykiuose¹⁸⁹. Notaras, į kurį kreipėsi kiti įpėdiniai dėl palikimo priėmimo, neturi galimybės sužinoti, ar įpėdinis, kuris į jį nesikreipė dėl to paties palikimo priėmimo, nėra pradėjęs faktiškai valdyti palikimo, tuo pačiu ir kreditoriai dažnai nežino, kas yra paveldėto turto savininkas, tad jų galimybės patenkinti savo reikalavimus yra gerokai apsunkintos. Taip pat, suėjus trijų mėnesių terminui, notarai turi išduoti paveldėjimo teisės liudijimą tiems įpėdiniams, kurie jau yra priėmę palikimą paduodant pareiškimą notarui dėl palikimo priėmimo. Tokiu atveju yra tikimybė, kad šis liudijimas bus ginčijamas įpėdinio, kuris priėmė palikimą faktiškai pradėdamas valdyti turtą. Taigi, palikimo priėmimas faktiškai pradėjus valdyti turtą yra nepakankamai išviešinamas, ir suinteresuoti asmenys (notaras ir kreditoriai) neturi žinių apie įpėdinį, priėmusį palikimą tokiu būdu¹⁹⁰.

Autorės nuomone, šio palikimo priėmimo būdo reglamentavimas ir/arba teisminė praktika šiuo klausimu turėtų būti keičiama įtraukiant reikalavimą dėl faktinio turto valdymo išviešinimo. Remiantis analizuotu palikimo priėmimo būdų reglamentavimu ir problemomis, kylančiomis praktikoje, vertėtų pasvarstyti, ar nereikėtų Lietuvoje šio palikimo priėmimo būdo atsisakyti. Dėl jo kyla labai daug teisinių ginčų, nes praktikoje tai nėra išviešinamas ir tinkamai reglamentuojamas palikimo priėmimo būdas.

Kaip ir Lietuvoje, taip ir kai kuriose užsienio valstybėse palikimo priėmimas yra galimas faktiškai pradėjus jį valdyti. Tačiau dėl to taip pat kyla problemų, nes šis būdas nėra tiksliai reglamentuotas. Latvijos Respublikos civiliniame įstatyme yra nuostata, tvirtinanti, kad palikimas gali būti priimtas faktiškai, jei asmuo atlieka tokius veiksmus, iš

---

¹⁸⁸MAJŪTĖ, V., *et al. Notariato teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2014, p. 255.

¹⁸⁹AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., *et al. Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 302.

¹⁹⁰STRIPEIKIENĖ, J. *Paveldėjimo teisės normų taikymas Lietuvos teismų praktikoje*. Paveldėjimo teisės Europeizacijos perspektyvos – link Europos testamentu. Konferencijos, vykusios 2009 m. gruodžio 5 d., pranešimai. Vilnius, 2010, p. 18.

kurių matyti, kad asmuo pripažįsta save įpėdiniu¹⁹¹, tačiau pavyzdinio sąrašo veiksmų Latvijos Respublikos civilinis įstatymas nepateikia. Todėl Latvijoje, kaip ir Lietuvoje, nustatyti, ar asmuo priėmė palikimą faktiškai pradėdamas valdyti turtą, yra teismo diskrecija. Taip pat ir Prancūzijos civiliniame kodekse nustatyta, kad jei asmuo atlieka tam tikrus veiksmus, kurie patvirtina įpėdinio valią priimti palikimą, bus laikoma, kad asmuo priėmė palikimą faktiškai pradėdamas valdyti turtą. Tokie veiksmai kaip turto saugojimas ar administravimas nėra laikomi veiksmais, kuriais priimamas palikimas, jeigu tokiais veiksmais nėra prisiimamos įpėdinio teisės¹⁹².

Palikimo priėmimas faktiškai pradėjus valdyti detalai reglamentuotas Rusijos civiliniame kodekse, kur numatyta, kad įpėdinis laikomas priėmęs palikimą šiuo būdu, kol nėra įrodyta priešingai. Taip pat, kaip Lietuvoje, taip ir Rusijoje nustatyta, kad įpėdinis turi būti atlikęs aktyvius veiksmus, kurie išreikštų jo valią įgyti paveldimą turtą nuosavybės teise. Rusijos civilinio kodekso 1153 straipsnyje yra įvardinti šie veiksmai, ir jie bus laikomi pagrindu įpėdiniui priimti palikimą faktiškai pradėjus valdyti turtą: įpėdinis ėmėsi veiksmų išsaugoti paveldimą turtą, jį apsaugoti nuo trečiųjų asmenų; įpėdinis mokėjo visus mokesčius, susijusius su turtu; sumokėjo palikėjo skolas ar priėmė skolų palikėjui mokėjimus¹⁹³. Taigi, tikėtina, jog šis reglamentavimas sumažina įpėdinio pareigą įrodinėti, kokius konkrečius veiksmus jis atliko faktiškai pradėdamas valdyti turtą, bei sumažina institucijų krūvį, nes nereikia kiekvienu konkrečiu atveju tirti įpėdinio atliktų veiksmų pakankamumą palikimui priimti.

---

¹⁹¹ AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., *et al. Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018, p. 297.

¹⁹² *Ibid.*

¹⁹³ Rusijos Federacijos civilinis kodeksas [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 5 d.] <<http://www.russian-civil-code.com/PartIII/SectionV/Subsection1/Chapter64.html>>.

IŠVADOS

1. Jau romėnų teisėje buvo suformuoti vieni svarbiausių paveldėjimo teisinių principų: testamentinio paveldėjimo pirmenybės prieš įstatyminį paveldėjimą ir universalus teisių perėjimo principas, kurie iki šių dienų yra taikomi Lietuvoje ir užsienio valstybėse ir laikomi vieni svarbiausių šių sistemų principų.
2. Lietuvoje pareiškimui priimti palikimą yra nustatytas trijų mėnesių terminas, kuris yra suvienodintas visų eilių įpėdiniams, ir pradamas skaičiuoti nuo palikėjo mirties dienos, teismo sprendimo pripažinti palikėją mirusiu įsiteisėjimo dienos, arba minėtame teismo sprendime nustatytos datos. Kiekvienoje užsienio valstybėje yra numatytos skirtingos terminų skaičiavimo taisyklės, tačiau nepaisant to, koks reglamentavimas yra nustatytas atskirose valstybėse, jis veikia efektyviai tada, kai nėra dažnai keičiamas.
3. Užsienio valstybėse yra dvi įpėdinių atsakomybės ribojimo sistemos: *cum viribus hereditatis*, kai kreditoriai savo reikalavimus gali tenkinti tik iš paveldimo turto, ir *pro viribus hereditatis*, kai kreditoriai savo reikalavimus gali tenkinti ne tik iš paveldimo, bet ir iš asmeninio įpėdinio turto, bet neviršijant paveldėto turto vertės. Lietuva nėra priskirta nei vienai, nei kitai sistemai, nes turi abiejų sistemų bruožų, todėl galima teigti, jog reglamentavimas šiuo aspektu nėra išbaigtas.
4. Lietuvoje yra nustatyti du palikimo priėmimo būdai: palikimo priėmimas padavus pareiškimą notarui (su turto apyrašu ar be jo) ir faktinis paveldimo turto valdymas. Nors palikimo priėmimo teisinis reguliavimas yra imperatyvaus pobūdžio, tačiau vis tiek tam tikrais aspektais praktikoje kyla neaiškumų. Atsižvelgiant į kitų užsienio valstybių reglamentavimą, kuris yra detalesnis (pavyzdžiui, Rusijos civilinis kodeksas numato detalų reglamentavimą dėl palikimo priėmimo faktiškai pradėjus valdyti turta), Lietuvoje teisinės spragos taip pat galėtų būti užpildytos įtvirtinant panašius įpėdinio veiksmus.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

1. TEISĖS NORMINIAI AKTAI

1.1. Lietuvos Respublikos teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. VIII–1864.
2. Lietuvos tarybų socialistinės respublikos civilinis kodeksas. *Vyriausybės žinios*, 1964–01–01, Nr. 19–138. Negaliojantis.
3. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymas *Dėl notarų gyventojams teikiamų teisinių paslaugų poreikių vertinimo metodikos patvirtinimo*. *Valstybės žinios*, 2007–01–06, Nr. 2–94.

1.2. Užsienio valstybių teisės aktai

4. Estijos paveldėjimo įstatymas [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 1 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/506112013007/consolide>>.
5. Nyderlandų civilinis kodeksas [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.dutchcivillaw.com/civilcodebook044.htm>>.
6. Latvijos civilinis kodeksas [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/UNTC/UNPAN018388.pdf>>.
7. Rusijos Federacijos civilinis kodeksas [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.russian-civil-code.com/PartIII/SectionV/Subsection1/Chapter64.html>>.
8. Vokietijos Federacijos civilinis kodeksas [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html#p6583>.

2. SPECIALIOJI LITERATŪRA

2.1. Specialioji literatūra lietuvių kalba

9. ANDRIULIS, V., et al. *Lietuvos teisės istorija*. Vilnius: Justitia, 2002.
10. AUGYTĖ–KAMARAUSKIENĖ, L., et al. *Paveldėjimo teisė*. Lietuvos notarų rūmai, 2018.
11. BIEKŠIENĖ, S. *Paveldėjimo teisė*. Vilnius: Mintis, 1968.
12. BUBLIENĖ, D., ČAPLINSKIENĖ, E. *Ribota įpėdinių atsakomybė už palikėjo skolas*. *Teisė*, 2011, 81.

13. ČAPLINSKIENĖ, E. *Kas atsakys už palikėjo skolas? Paveldėjimo teisės Europeizacijos perspektyvos – link Europos testamentų. Konferencijos, vykusios 2009 m. gruodžio 5 d., pranešimai.* Vilnius, 2010.
14. DAMBRAUSKAITĖ, A. *Vienašaliai sandoriai paveldėjimo teisėje: valios išreiškimo forma ir teisinės pasekmės.* Jurisprudencija, 2008, 2(104).
15. JONAITIS, M. *Romėnų privatinė teisė.* Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014.
16. LAUŽIKAS, E., et al. *Civilinio proceso teisė, I tomas.* Vilnius: Justitia, 2003.
17. Lietuvos notarų rūmų 2011 m. liepos 14 d. nutarimu Nr. 6.1. patvirtinta konsultacija *Dėl palikimo priėmimo termino skaičiavimo.* Notariatas, 2013, Nr. 16.
18. Lietuvos notarų rūmų prezidiumo 2011 m. spalio 27 d. nutarimu Nr. 14.3 patvirtintos konsultacijos „Dėl palikimo priėmimo pagal apyrašą“ 8 punktas. Lietuvos notarų rūmų prezidiumo 2012 m. sausio 26 d. nutarimu Nr. 11.1 patvirtintų Testamentų tvirtinimo ir paveldėjimo bylų tvarkymo rekomendacijų 7 priedas. Notariatas, 2013, Nr. 16, p. 37.
19. MAJŪTĖ, V., et al. *Notariato teisė.* Lietuvos notarų rūmai, 2014.
20. NEKROŠIUS, I., NEKROŠIUS, V., VĖLYVIS, S. *Romėnų teisė.* Vilnius: Justitia, 1999.
21. VALIKONYTĖ, I., LAZUTKA, S., GUDAVIČIUS, E. *Pirmasis Lietuvos Statutas (1529 m.).* Vaga, 2001.
22. VĖLYVIS, S., JONAITIS, M. *XII lentelių įstatymai ir jų komentaras.* Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007.
23. VĖLYVIS, S., JONAITIS, M. *XII lentelių įstatymai ir kai kurios atskirų šiuolaikinės teisės šakų bei institutų nuostatos.* Jurisprudencija, 2008, 1(103).
24. VILEITA, A. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Penktoji knyga. Paveldėjimo teisė. Vilnius: Justitia, 2003, Nr. 5.
25. VILEITA, A. *Paveldėjimo teisė.* Vilnius: Justitia, 2011.

2.2. Specialioji literatūra anglų kalba

26. Oficialus Latvijos Respublikos leidinys [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 5 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.vestnesis.lv/oficialie-pazinojumi/mantojumu-zinas>>.
27. Europos teisminis tinklas (civilinėse ir komercinėse bylose) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-cz-lt.do?member=1#toc_5_1>.

28. Europos teisminis tinklas (civilinėse ir komercinėse bylose) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-de-lt.do?member=1>.
29. Europos teisminis tinklas (civilinėse ir komercinėse bylose) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-ee-lt.do?member=1>.
30. Europos teisminis tinklas (civilinėse ir komercinėse bylose) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-el-en.do?member=1>.
31. Europos teisminis tinklas (civilinėse ir komercinėse bylose) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-ew-lt.do?member=1>.
32. Europos teisminis tinklas (civilinėse ir komercinėse bylose) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-nl-en.do?member=1>.
33. Europos teisminis tinklas (civilinėse ir komercinėse bylose) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-pt-en.do?member=1>.
34. Europos teisminis tinklas (civilinėse ir komercinėse bylose) [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-fr-en.do?member=1>.
35. REID, K., *et al. Exploring the Law of Succession*. Edinburgh university press, 2007.

3. TEISMŲ PRAKTIKA

3.1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika

36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 15 d. Apžvalga bylose dėl paveldėjimo Nr. AC-47-1. Teismų praktika, 2018, 47.
37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. sausio 8 d. nutartis civilinėje byloje E. J., G. G. ir J. K. v. T. Š. ir R. M., Nr. 3K-3-7/2001.
38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje R. K. v. Kauno miesto savivaldybės administracijos Vaiko teisių apsaugos tarnyba Nr. 3K-3-46/2006.

39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje A. J. v. V. Ž. Nr. 3K-3-86/2007.
40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. kovo 19 d. nutartis civilinėje byloje Paulius Ilčiukas v. V. S. Nr. 3K-3-98/2007.
41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 29 d. nutartis civilinėje byloje S. M. v. J. M., V. Ch. Nr. 3K-3-455/2007.
42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje J. G. v. A. B. Nr. 3K-3-586/2007.
43. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 29 d. nutartis civilinėje byloje U. G. v. V. Z., R. Z., R. Z. Nr. 3K-3-312/2008.
44. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje I. Ž. v. R. Z. Nr. 3K-3-596/2008.
45. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje N. V. v. L. K. Nr. 3K-3-441/2009
46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje J. K. ir T. U. v. I. T. Nr. 3K-3-115/2010.
47. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Vilniaus apskrities valstybinė mokesčių inspekcija v. UAB „Vilniaus energija“ Nr. 3K-3-63/2011.
48. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. rugsėjo 20 d. nutartis civilinėje byloje A. B. v. R. K., R. K. ir M. B., Nr. 3K-3-348/2011.
49. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje R. E. S. v. S. V. W. Nr. 3K-3-381/2011.
50. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje H. A. P. ir M. I. M. v. Kauno valstybinė mokesčių inspekcija Nr. 3K-3-382/2011.
51. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. sausio 26 d. nutartis civilinėje byloje S. M. ir M. M. v. E. P. ir B. L. Nr. 3K-3-10/2012.
52. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje A. B. v. G. B. Nr. 3K-3-14/2012.
53. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 1 d. nutartis civilinėje byloje A. R. v. I. T. A. Nr. 3K-3-66/2012.

54. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. rugsėjo 17 d. nutartis civilinėje byloje V. V. v. V. M. Nr. 3K-3-434/2013.
55. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Vilniaus energija“ v. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Nr. 3K-7-18/2014.
56. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje B. T. v. I. B. ir V. B. Nr. 3K-3-433/2014.
57. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje A. J. v. A. R. Nr. 3K-3-523/2014.
58. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje R. K. v. S. N. Nr. 3K-3-182-421/2016.
59. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje E. D. B. v. antstolis Irmantas Gaidelis Nr. 3K-3-444-611/2016.
60. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2017 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje R. J. v. A. R. Nr. e3K-3-304-686/2017.
61. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2018 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje T. V. v. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos Nr. e3K-7-315-915/2018.
62. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2018 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje J. P. v. Lietuvos Respublika Nr. 3K-3-464-219/2018.

4. TRAVAUX PRÉPARATOIRES

63. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos Civilinio kodekso 5.50, 5.57 ir 5.63 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas. Nr. XIIP-2810 [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. kovo 27 d.]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/d52a4030c66511e486cda64b7be0ad42?jfwid=a82o5ghix>>.
64. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos aiškinamasis raštas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 5.50, 5.57 ir 5.63 straipsnių pakeitimo įstatymui [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. kovo 27 d.]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/d52a4030c66511e486cda64b7be0ad42?jfwid=a82o5ghix>>.

seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/d52a4030c66511e486cda64b7be0ad42?jfwid=a82o5ghix>.

65. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.3, 1.65, 2.139, 5.39, 5.50, 5.52, 5.53, 5.54, 5.60 straipsnių pakeitimo įstatymas. Valstybės žinios, 2011, Nr. 85–4130.
66. Pagrindinio komiteto išvada Civilinio kodekso 1.3, 1.65, 2.139, 5.39, 5.50, 5.52, 5.53, 5.54, 5.60 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui. 2011, Nr. XIP–1414(2).

5. KITI ŠALTINIAI

67. Elektroninis.lt [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. kovo 31 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.elektroninis.lt/lt/apie/nid-513>>.

SANTRAUKA

Paveldėjimo teisė yra aktuali nuo seniausių laikų iki pat šių dienų. Nors Lietuvoje dauguma šio reglamentavimo normų yra imperatyvios, tačiau praktikoje vis tiek lieka neaiškumų. Šiame magistro darbe yra nagrinėjamas palikimo priėmimo institutas lyginant Lietuvos ir užsienio valstybių reglamentavimą, siekiant iškelti pagrindines problemas, ir palyginus šias teisinės sistemas nustatyti, ar kažkuri iš jų atradusi sprendimo būdus.

Pirmoje magistro darbo dalyje yra nagrinėjama romėnų teisės įtaka šiuolaikinėms teisinėms sistemoms bei aprašyti institutai, kurie Lietuvos ir užsienio valstybėse veikia iki šių dienų. Taip pat trumpai aprašoma paveldėjimo raida nuo pirmųjų statutų iki sovietmečio įstatymų.

Antroje magistro darbo dalyje yra nagrinėjamas palikimo priėmimo institutas. Aprašoma paveldėjimo samprata ir paveldėjimo teisinės sistemos. Analizuojami terminai, jų skaičiavimo tvarka bei atnaujinimo galimybės ir probleminiai aspektai, kurie lyginami su užsienio teise, nustatant, ar užsienio teisės reglamentavimas tikslesnis. Taip pat analizuojami palikimo priėmimo būdai ir įpėdinių atsakomybė už palikėjo skolas išskiriant užsienyje taikomas įpėdinių atsakomybės ribojimo sistemas ir nustatant Lietuvos santykį su šia sistema. Detaliau analizuojami kiekvienas iš palikimo priėmimo būdų, taip pat ir teismų bei notarinė praktika, lyginamas reglamentavimas su užsienio teise bei pateikiamas šių sistemų vertinimas.

SUMMARY

The law of inheritance is relevant from the earliest times to the present day. Although most of the regulatory norms in Lithuania are imperative, there are still some uncertainties in practice. This Master's thesis examines the institute of inheritance by comparing regulatory norms of Lithuania and foreign countries, more over aims to raise the main problems and compares and finds solutions to these legal systems.

The first part of the Master's thesis analyzes the influence of Roman law on modern legal systems and describes institutes that operate in Lithuania and foreign countries to this day. It also briefly describes the evolution of inheritance from the first statutes to the laws of the Soviet era.

The second part of the Master's thesis describes the institute of inheritance: its concept and legal systems. The thesis analyzes terms, as well as their calculation procedure. Possibilities of renewal and problematic aspects are compared with foreign law, explaining whether it contains more precise regulation. Thesis also describes the ways for acceptance of inheritance and the responsibility of the inheritors for the heir's debts by comparing the inheritors liability to systems of limitation in foreign countries to Lithuania's legal requirements. All types of inheritance are analyzed in more detail, likewise judicial and notarial practice and regulations in foreign law are compared, and the assessment of the sesystems is provided.